

" Ο Συμμετοχικός Σχεδιασμός ως εργαλείο ανάπτυξης πολιτιστικών ειδικών γεγονότων μικρής κλίμακας. Πρόταση διοργάνωσης φεστιβάλ στη πόλη της Λάρισας "

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Φοιτήτρια: Νάντια Παπαευθυμίου
Επιβλέπων Καθηγητής : Α. Σαπουνάκης
Βαθμολογητές: Ν. Καραχάλης, Χρ. Κουσιδώνης

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής διπλωματικής μου εργασίας δράττομαι της ευκαιρίας να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνησή της.

Πιο συγκεκριμένα θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους καθηγητές μου Α. Σαπουνάκη και Ν. Καραχάλη για την υποστήριξη και καθοδήγηση τους καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας καθώς οι συμβουλές και ο χρόνος που αφιέρωσαν αποτέλεσαν καθοριστικούς παράγοντες για την επιτυχή ολοκλήρωση της.

Επίσης θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες και εκτίμηση μου σε όλους εκείνους που δέχθηκαν να συνομιλήσουν μαζί μου και να μοιραστούν τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους.

Τα ειδικά γεγονότα αποτελούν πλέον σημαντικό μέρος της σύγχρονης καθημερινότητας καθώς συνδέονται με διαφορετικές πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας. Έμεσα συνυφασμένα με την αστική ζωή, τα φεστιβάλ, ως μία κατηγορία ειδικών γεγονότων, έχουν εξελιχθεί σε ουσιαστικούς οικονομικούς, πολιτιστικούς και κοινωνικούς παράγοντες, οι οποίοι λειτουργούν καταλυτικά στην ανάπτυξη των σύγχρονων πόλεων. Καθίσταται φανερό πώς το εύρος των λειτουργιών τους έχει αλλάξει σημαντικά και ως άμεσο επακόλουθο παρατηρείται η ανάπτυξη νέων τρόπων διοργάνωσης και ανάπτυξης τους. Η εφαρμογή μεθόδων συμμετοχικού σχεδιασμού αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, το οποίο επεκτείνεται ευρύτερα στο τομέα του πολιτισμού, με επιτυχή αποτελέσματα διεθνώς. Η συμμετοχή της κοινωνίας σε ζητήματα τοπικής ανάπτυξης στην Ελλάδα, μέχρι στιγμής, μετρά λίγες περιπτώσεις εφαρμογής, καθώς όμως θεωρείται ότι μελλοντικά θα διαδραματίσει σημαντικότερο ρόλο, η εν λόγω εργασία εστιάζει στην μελέτη και ανάπτυξη πρότασης για τη διοργάνωση ενός ειδικού γεγονότος στη πόλη της Λάρισας, το οποίο θα βασίζει τις αρχές ανάπτυξης και υλοποίησης του στη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας.

Λέξεις κλειδιά: πολιτιστική ανάπτυξη, ειδικά γεγονότα, συμμετοχικός σχεδιασμός, φεστιβάλ, επαρχιακές πόλεις

"Participatory design as festival development method. Proposal for cultural festival implementation in Larisa city."

Nowadays, special events play an important role in everyday life. Closely connected to urban scenery, festivals as a category of special events have been established to crucial economic, cultural and social developing aspects. While their aims have significantly change new methods of implementation have been introduced. Participatory design is considered to be one of them with great examples of successful community engagement projects to been developed the past few years. In Greece, however, the number of community co-design cultural projects is still considered negligible. Since this field of design is considered particular innovative, this essay focuses on the implementation of a cultural festival in Larisa city developed with participatory design methods.

Key words: cultural development, special events, participatory design, festivals

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	4
Μεθοδολογία	7
Ειδικά Γεγονότα	9
Φεστιβάλ	11
Σχεδίαση Ειδικών Γεγονότων	16
Τα ειδικά γεγονότα ως σχεδιασμένες εμπειρίες	17
Συμμετοχικός Σχεδιασμός	20
Ο συμμετοχικός σχεδιασμός ως κοινωνική καινοτομία	22
Η διαδικασία συν – σχεδίασης	26
Εργαλεία συν – σχεδίασης	29
Εφαρμογή – Σχεδίαση φεστιβάλ με βάση τις αρχές συμμετοχικού σχεδιασμού	35
Περιοχή Μελέτης	37
Πρόγραμμα Συμμετοχικού Σχεδιασμού	39
(σύν)ΟΛΩΝ	40
Συμμετέχοντες	40
Χρονοδιάγραμμα	41
Τόπος διεξαγωγής	43
Δράσεις	44
Κόστος	45
Συμπεράσματα	47
Βιβλιογραφία	49

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μία σειρά κοινωνικών και πολιτιστικών αλλαγών σε παγκόσμιο επίπεδο, μια από τις οποίες αφορά το συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον για τον πολιτισμό. Το φαινόμενο αυτό, που αρχικά παρατηρήθηκε στις ανεπτυγμένες πόλεις της γηραιάς ηπείρου και της Β. Αμερικής ονομάστηκε "στροφή προς τον πολιτισμό" (cultural turn) και με την πάροδο του χρόνου άρχισε να διαδραματίζει σημαντικό οικονομικό και κοινωνικό ρόλο στην ανάπτυξη των αστικών κέντρων (Mercer, 2006). Θετικό αντίκτυπο στη διαμόρφωση των σύγχρονων κοινωνιών είχε επίσης η ανάπτυξη της οικονομίας της εμπειρίας (Richards & Palmer 2010: 22) , η οποία με τη σειρά της οδήγησε στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων σχετικών με τον πολιτισμό, την διασκέδαση, την ψυχαγωγία και τον αθλητισμό (Getz, 2007). Ως άμεσο επακόλουθο αυτού του φαινομένου παρατηρήθηκε η εμφάνιση σημαντικού αριθμού ειδικών γεγονότων ποικίλης θεματολογίας και περιεχομένου, τα οποία άρχισαν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των πόλεων κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα (Cudny, 2016: 29). Τα φεστιβάλ και τα αντίστοιχα είδους γεγονότα αποτέλεσαν το βασικό στοιχείο για την ανοικοδόμηση της μετα- βιομηχανικής οικονομίας καλύπτοντας κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά κατάλοιπα του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου (Richards & Palmer 2010:8). Με το πέρασμα του χρόνου, η συνεχώς αυξανόμενη πολιτιστική και ψυχαγωγική δραστηριότητα αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα αστικής αναγέννησης, συμβάλλοντας θετικά στην ανάπτυξη των νέων αστικών κέντρων.

Υπό το πρίσμα των ραγδαίων οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών, πολιτιστικών, τεχνολογικών και άλλων εξελίξεων, η ανάπτυξη των πόλεων και κατ' επέκταση όλες οι επιμέρους ενέργειες σχεδιασμού αστικών παρεμβάσεων αποκτούν μια περισσότερο ανθρωποκεντρική προσέγγιση, όπου η εμπειρική γνώση της κοινωνίας αλληλοεπιδρά και λειτουργεί συμπληρωματικά με την επιστημονική γνώση των σχεδιαστών του χώρου (Brabham, 2009). Ο συμμετοχικός σχεδιασμός δεν αποτελεί μία σύγχρονη σχεδιαστική πρακτική, παρόλα αυτά, η εν λόγω προσέγγιση εφαρμόζεται εκτενώς τα τελευταία χρόνια δίνοντας την ευκαιρία στους πολίτες να συμμετέχουν ενεργά στη λήψη αποφάσεων για ζητήματα που τους επηρεάζουν. Η μη εξειδικευμένη γνώση του κοινού δύναται να προσθέσει την προοπτική του μελλοντικού χρήστη στη σχεδίαση εμπλουτίζοντας την με ιδέες για το περιβάλλον και τον τόπο (Brabham, 2009).

Η συγκεκριμένη εργασία, αναπτύχθηκε με σκοπό την μελέτη των φεστιβάλ μικρής κλίμακας που λαμβάνουν χώρα εντός του αστικού ιστού και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα σχεδίασης και ανάπτυξης τους. Στόχος της εργασίας αποτελεί η ανάπτυξη πρότασης για τη διοργάνωση ενός πολιτιστικού φεστιβάλ τοπικής εμβέλειας στη πόλη της Λάρισας, η διοργάνωση του οποίου θα βασίζεται στις αρχές του συμμετοχικού σχεδιασμού. Πρόκληση για την επιλογή του θέματος πέραν της μελέτης του συμμετοχικού σχεδιασμού, ο οποίος εφαρμόζεται σε μικρή κλίμακα στην Ελλάδα αποτέλεσε το πεδίο εφαρμογής και οι δυνατότητες που προσφέρει μία επαρχιακή πόλη μέσου μεγέθους για την ανάπτυξη μίας συλλογικής δράσης.

Η εργασία διαρθρώνεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος, αναλύεται το θεωρητικό πλαίσιο που σχετίζεται με τη μελέτη των εννοιών των ειδικών γεγονότων και ειδικότερα των

φεστιβάλ, καθώς και των στοιχείων που συμβάλλουν στην επιτυχή σχεδίαση τους. Επίσης, μελετάται ο συμμετοχικός σχεδιασμός ως μεθοδολογία σχεδίασης όπως και οι επιπτώσεις ανάπτυξης έργου με βάση τις αρχές του. Στο δεύτερο μέρος, αναπτύσσεται η πρόταση για τη διοργάνωση πολιτιστικού φεστιβάλ με διαδικασίες συμμετοχικού σχεδιασμού. Βασισμένο στη βιβλιογραφική αναφορά και προσαρμοσμένο στα δεδομένα της πόλης της Λάρισας, το ειδικό γεγονός παρουσιάζεται σε πρώιμη μορφή όπου σκιαγραφούνται οι κύριες πτυχές του και δομείται η μορφή του.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εργασίας τίθεται το ζήτημα σχεδίασης και οργάνωσης ενός φεστιβάλ μικρής κλίμακας σε μία μεσαίου μεγέθους πόλη στην Ελλάδα, το οποίο θα ενθαρρύνει τη ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα της διοργάνωσης. Από τα παραπάνω δεδομένα, συνεπώς, προκύπτουν ορισμένα ερωτήματα. Αρχικά, τι ορίζεται ως ειδικό γεγονός και κατά επέκταση φεστιβάλ; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά που καθιστούν ένα φεστιβάλ ως επιτυχημένο και ποια στοιχεία διαμορφώνουν την εμπειρία που αποκομίζουν οι συμμετέχοντες; Επίσης, ποιες είναι οι μέθοδοι και τα εργαλεία του συμμετοχικού σχεδιασμού καθώς και υπό ποιες συνθήκες εφαρμόζεται με επιτυχία; Ακόμα απαραίτητη κρίνεται η μελέτη ορισμένων ερωτημάτων που προκύπτουν αναφορικά με την περιοχή εφαρμογής, τη πόλη της Λάρισας. Ποιο είναι το πολιτιστικό τοπίο της πόλης και ποιες ευκαιρίες παρουσιάζονται για την ανάπτυξη ενός συμμετοχικού φεστιβάλ;

Μέσω τις αναζήτησης απαντήσεων στα παραπάνω ζητήματα πρόκειται να διαμορφωθεί ένα θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο θα αποτελέσει τη βάση για την καλύτερη κατανόηση των αστικών ειδικών γεγονότων τοπικής εμβέλειας καθώς και των διαδικασιών που απαιτούνται για την διοργάνωση τους. Ακόμα θα αποσαφηνιστούν οι αρχές της συμμετοχικού σχεδιασμού αλλά και οι ευκαιρίες που αναδύονται για την εφαρμογή της στο πλαίσιο ενός τοπικού φεστιβάλ. Τέλος θα περιγράψει το πολιτιστικό τοπίο της πόλης της Λάρισας και θα εντοπιστούν οι δυνατότητες που υπάρχουν για την ανάπτυξη μίας πολιτιστικής εκδήλωσης με την ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας σε όλα τα στάδια διοργάνωσης.

Το ζήτημα των ειδικών γεγονότων καθώς και οι μέθοδοι διοργάνωσης τους, καλύπτει ένα ευρύ φάσμα επιστημονικών αναφορών. Ο συμμετοχικός σχεδιασμός, από την άλλη, ως κλάδος σχεδίασης εφαρμόζεται εκτενώς τα τελευταία χρόνια για την ανάπτυξη προϊόντων, υπηρεσιών αλλά και έργων εξωραϊσμού και αστικών αναπλάσεων, προσφέροντας πλήθος αναφορών. Για την εκπλήρωση των ερευνητικών στόχων συνεπώς κρίθηκε απαραίτητο να χρησιμοποιηθεί μια σειρά από εργαλεία, μέσω των οποίων δύναται να εξαχθούν σημαντικά συμπεράσματα. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε δευτερογενής έρευνα βασισμένη σε βιβλιογραφικές πηγές. Μέσω της εν λόγω έρευνας προσδιορίστηκαν και διασαφηνίστηκαν οι βασικές έννοιες, σχετικά με τα ειδικά γεγονότα και τα φεστιβάλ, με ιδιαίτερη εμβάθυνση στη διοργάνωση τους ως προϊόντα της οικονομίας της εμπειρίας. Αντίστοιχα είναι και τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν για το συμμετοχικό σχεδιασμό με ειδική μνεία να γίνεται στα οφέλη χρήσης μεθόδων από της κοινού σχεδίασης. Οι βασικές βιβλιογραφικές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από ξενόγλωσσα βιβλία, επιστημονικά άρθρα, έρευνες και έγκυρες διαδικτυακές πηγές.

Τέλος, πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου στην πόλη της Λάρισας αναφορικά με την δυνατότητά της να υποδεχθεί φεστιβάλ μικρής κλίμακας όπως για παράδειγμα το προτεινόμενο. Μελετήθηκε το πρόγραμμα πολιτιστικής δραστηριοποίησης του Δήμου Λαρισαίων, το στρατηγικό σχέδιο μάρκετινγκ της πόλης με ιδιαίτερη έμφαση να δίνεται στο τομέα της πολιτιστικής προώθησης της πόλης καθώς και των επιμέρους

προγραμματισμένων εκδηλώσεων όπως παρουσιάζονται στον επίσημο ιστότοπο. Παράλληλα συλλέχθηκαν μέσω ανοιχτού τύπου συνεντεύξεων οι απόψεις των μελών της τοπικής κοινωνίας, τα οποία δραστηριοποιούνται στο τομέα του πολιτισμού, αλλά και ειδικών εθνικής εμβελείας επί του συγκεκριμένου αντικείμενου.

Πιο συγκεκριμένα κατά την έρευνα και συλλογή πληροφοριών για την πόλη της Λάρισας και το πολιτιστικό της τοπίο η Στεφάνια Τσουμάνη αρθρογράφος στη διαδικτυακή εφημερίδα, Propaganda και ο Σωτήρης Φωλίνας, μουσειολόγος, MSc Τουρισμού και Πολιτισμού, διατύπωσαν την δική τους οπτική, παρέχοντας σημαντικά στοιχεία για το παρελθόν και την πορεία της Θεσσαλικής πρωτεύουσας στο τομέα του πολιτισμού. Η συμβολή τους θεωρείται ιδιαίτερης σημασίας καθώς εκτός από τις πληροφορίες που παρείχαν, έθεσαν σημαντικά ερωτήματα για το πως θα μπορούσε η πόλη να εξελιχθεί σε ένα κόμβο πολιτισμού. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας και ανάπτυξη της πρότασης φεστιβάλ, η Μαρία Ψαρρού διδάκτωρ στο τμήμα επικοινωνίας, μέσων και πολιτιστικού του Παντείου Πανεπιστήμιο και στο τμήμα Οπτικοακουστικών μέσων και Παραγωγών, διατύπωσε τα σχόλια και τις παρατηρήσεις της αναφορικά, υποδεικνύοντας τα σημεία που απαιτούν εκτενέστερη μελέτη και λεπτομερή ανάπτυξη.

Ειδικά Γεγονότα

Ο πολιτισμός, οι τέχνες αλλά και οι ευρύτεροι πολιτιστικοί πόροι θεωρείται πλέον ότι κατέχουν ένα σημαντικό και στρατηγικό ρόλο στη ανάπτυξη της νέας οικονομίας, στη κοινωνική πρόοδο και συνοχή, στη διαμόρφωση του αστικού τοπίου (Mercer, 2006). Για τον σαφή προσδιορισμό του πραγματικού αλλά και δυνητικού ρόλου των πολιτιστικών πόρων απαιτείται η αποσαφήνιση των χαρακτηριστικών της υφιστάμενης κατάστασης καθώς και των πιθανών τρόπων με τους οποίους δύνανται να συμβάλουν στη διαμόρφωση της μελλοντικής πραγματικότητας. Η τόνωση της τοπικής οικονομίας, η συμβολή στη διαμόρφωση της εικόνας της πόλης αλλά και η ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας αποτελούν ορισμένα μόνο παραδείγματα, τα οποία φανερώνουν τη σημασία συμβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς, του σύγχρονου πολιτισμού αλλά και των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου στην ανοικοδόμηση μίας νέας, σύγχρονης και καινοτόμας αστικής εικόνας (Cudny, 2016: 15).

Σύμφωνα με τον Mercer (2006) η χρήση του όρου “πολιτιστικός πόρος” θεωρείται καταλληλότερη από αυτή του όρου “πολιτισμός”, καθώς ο πολιτισμός αποτελεί μία εξαιρετικά πολύπλοκη έννοια, η οποία λαμβάνει διαφορετικές ερμηνείες και εκφάνσεις (Cudny, 2016: 11). Ο όρος “πολιτιστικός πόρος” αποσυνδέει την έννοια του πολιτισμού από τις τέχνες, συμπεριλαμβάνει το εύρος της πολιτιστικής πολυμορφίας και λαμβάνει υπόψη τα ενίοτε άυλα χαρακτηριστικά της πολιτιστικής κληρονομιάς. Βασισμένος, στην παραπάνω περιγραφή ο Mercer (2006) θεωρεί ότι ο πολιτιστικός προγραμματισμός είναι επιτακτικός τονίζοντας ότι στοιχεία πολιτισμού εντοπίζονται σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας. Οι πολιτιστικοί πόροι εντοπίζονται στην καθημερινότητα, τις συνήθειες, τα ήθη και τα έθιμα του κάθε τόπου, καθιστώντας φανερή τη άμεση σύνδεση τους με ζητήματα τοπικής ταυτότητας. Οι πολιτιστικοί πόροι, συνεπώς, δύνανται και πρέπει να αποτελούν βασικό στοιχείο του πολιτιστικού σχεδιασμού ως μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής για την αστική και κοινοτική ανάπτυξη. Η σύνδεση με τη αστική σχεδίαση, τους οικονομικούς, βιομηχανικούς και αναπτυξιακούς στόχους, με πρωτοβουλίες κοινωνικής δικαιοσύνης, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες καθώς και δημόσια έργα γεννά μία δυναμική και αμφίδρομη σχέση, η οποία δεν μπορεί να αναπτυχθεί από την θέση που θεωρεί ότι η τέχνη δύνανται να ωφελήσει τους ανθρώπους και την κοινότητα.

Ο πολιτιστικός σχεδιασμός μπορεί να συμπεριληφθεί στις στρατηγικές ανάπτυξης και αναγέννησης μίας περιοχής με διάφορους τρόπους και εκφάνσεις. Όπως αναφέρει ο Mercer (2006) πολιτιστικός σχεδιασμός πρέπει να είναι σε θέση να δημιουργεί και να διατηρεί μια πραγματική και αποτελεσματική ισορροπία μεταξύ της “εσωτερικής” ποιότητας του τόπου και των “εξωτερικών” παραγόντων που σχετίζονται με θέματα όπως ο τουρισμός, οι επενδύσεις και η ελκυστικότητα του τόπου για τους κατοίκους και τους επισκέπτες. Σύμφωνα με τον Yi-De (2015) εντοπίζονται τρεις διακριτοί άξονες δραστηριοποίησης καθώς η διαδικασία αναγέννησης μέσω του πολιτισμού συνήθως αποτελεί μέρος ευρύτερων στρατηγικών αστικής ανάπλασης. Η πιο διαδεδομένη πολιτιστική στρατηγική περιγράφεται ως “Ανάκαμψη με γνώμονα τον πολιτισμό”, όπου ο πολιτισμός αποτελεί τη κινητήριο δύναμη για αναπτυξιακά έργα. Ο πολιτισμός διαδραματίζει βασικό ρόλο σε στρατηγικές “Πολιτιστικής Αναγέννησης”, όπου αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της περιφερειακής στρατηγικής. ενώ η συμμετοχή του πολιτισμού

στη διαμόρφωση της αστικής εικόνας κλιμακώνεται με την εκπόνηση σχεδίων “Πολιτισμού και Αναγέννησης”, ως επιλεγμένο μοντέλο ανάπτυξης.

Η διοργάνωση ειδικών γεγονότων αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα εκπόνησης σχεδίων πολιτιστικού σχεδιασμού και αναγέννησης, την επιτυχία των οποίων μαρτυρά η διεθνής ανάπτυξη του κλάδου των φεστιβάλ και πολιτιστικών εκδηλώσεων τα τελευταία χρόνια (Matheson, 2005). Ο όρος «ειδικά γεγονότα» (special events) χρησιμοποιείται για την περιγραφή διαφόρων εκδηλώσεων, οι οποίες σχεδιάζονται για να σηματοδοτήσουν κάποιες ιδιαίτερες περιστάσεις, ή για να εξυπηρετήσουν συγκεκριμένους κοινωνικούς, πολιτιστικούς ή εταιρικούς σκοπούς. Η ευρύτητα του όρου, που σχετίζεται με το μεγάλο αριθμό και την ποικιλία των εκδηλώσεων που περιλαμβάνονται σε αυτά, δεν επιτρέπει έναν σαφή ορισμό που να καλύπτει όλο το φάσμα των εκδηλώσεων (Allen et al, 2008). Για πολλές μεταβιομηχανικές πόλεις, η διοργάνωση ενός σημαντικού ειδικού γεγονότος θεωρήθηκε ως μία απόπειρα αναγέννησης του τόπου όπου η πολιτιστική δραστηριότητα λειτούργησε καταλυτικά (Richards & Palmer, 2010: 11). Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις χρησιμοποιούνται εκτενώς, τα τελευταία χρόνια, ως ένα ς από τα κύριους άξονες ανάπτυξης ή βελτίωσης της εικόνας και της οικονομίας μιας πόλης καθώς θεωρείται ότι είναι σε θέση να συνδυάσουν επιτυχώς τις τουριστικές στρατηγικές με τον πολεοδομικό σχεδιασμό και να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη και την υπερηφάνεια της τοπικής κοινότητας (García, 2004). Ως άμεσο επακόλουθο, η προσέλκυση, διοργάνωση, διαχείριση και προώθηση ειδικών γεγονότων έχουν καταστεί σημαντικό κομμάτι του αστικού σχεδιασμού για μεγάλο αριθμό πόλεων παγκοσμίως. Η διοργάνωση και φιλοξενία ειδικών γεγονότων απαιτεί την επένδυση οικονομικών και ανθρώπινων πόρων, τη χρήση δημόσιου χώρου καθώς και στήριξη από την τοπική κοινωνία για την ανάπτυξη στρατηγικών, οι οποίες σχεδιάζονται για να προσελκύσουν εκδηλώσεις και να εξασφαλίσουν τα μέγιστα οφέλη για την περιοχή και τους κατοίκους της.

Σύμφωνα με τους Allen et al, (2008) τα ειδικά γεγονότα, μπορούν να κατηγοριοποιηθούν με βάση τρεις κύριες διακρίσεις: το μέγεθος, το είδος και τον τόπο διοργάνωσης τους. Πιο συγκεκριμένα, ανάλογα με το μέγεθος ή την κλίμακα του αντίκτυπου που δημιουργούν ως προς το κοινό, τις υποδομές, το κόστος και τα κέρδη κατηγοριοποιούνται σε:

- Υπερ- γεγονότα (mega – events)
- Εμβληματικά γεγονότα (hallmark events)
- Σημαντικά γεγονότα (major events)
- Τοπικά γεγονότα (local or community events)

Ενώ ανάλογα με το είδος και το περιεχόμενο τους ο Getz (2008) τα κατηγοριοποιεί σε:

- Πολιτιστικές εκδηλώσεις
- Εκδηλώσεις που αφορούν την πολιτική
- Εκδηλώσεις εμπορικού και επιχειρηματικού περιεχομένου
- Εκδηλώσεις τέχνης και ψυχαγωγία
- Εκδηλώσεις εκπαιδευτικού και επιστημονικού περιεχομένου
- Εκδηλώσεις άθλησης και συναγωνισμού
- Εκδηλώσεις αναψυχής

- ο Ιδιωτικές εκδηλώσεις

Η εν λόγω εργασία εστιάζει στη μελέτη των τοπικών γεγονότων με καλλιτεχνικό, πολιτιστικό και ψυχαγωγικό περιεχόμενο με ειδική αναφορά να γίνεται στα φεστιβάλ ως μία ευρέως διαδεδομένη μορφή γεγονότων.

Φεστιβάλ

Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του Getz (2008), τα φεστιβάλ αποτελούν ένα είδος ειδικού γεγονότος, τα οποία κατατάσσονται στην κατηγορία των πολιτιστικών εκδηλώσεων. Στη βιβλιογραφία συναντάται πλήθος ορισμών, οι οποίοι ανάλογα με το πρίσμα μελέτης, αναδεικνύουν διαφορετικές πτυχές των γεγονότων αυτών. Για τη συγκεκριμένη εργασία, επιλέχθηκαν και αναφέρονται τέσσερις ορισμοί, οι οποίοι θεωρείται ότι θα ορίσουν το πεδίο μελέτης και θα θέσουν το πλαίσιο της βιβλιογραφικής έρευνας που ακολουθεί. Σύμφωνα με τον Ekman (1999), τα φεστιβάλ αποτελούν πεδία όπου η κοινωνική γνώση παράγεται και αναπαράγεται αποτελώντας ευκαιρίες έκφρασης της συλλογικής συνείδησης, συμβάλλοντας παράλληλα στη διατήρηση και συνέχεια της παράδοσης ενός τόπου. Ο Klaić (2006), από την άλλη, αναδεικνύει μια πιο καλλιτεχνική πτυχή των φεστιβάλ περιγράφοντας τα ως βασικό μέσο καινοτομίας και επίτευξης τολμηρών καλλιτεχνικών πρακτικών, τη προώθηση της τοπικής και παγκόσμιας καλλιτεχνικής έμπνευσης και έκφρασης, τη επαγγελματική ανάπτυξη, τη έρευνα και κατάρτιση. Σύμφωνα με τους Allen et al (2008), τα φεστιβάλ είναι εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται σε συγκεκριμένο τόπο και χρονική περίοδο και αποτελούν μια σημαντική έκφραση της ανθρώπινης δραστηριότητας συνεισφέροντας στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή και ανάπτυξη. Τέλος, οι Pine and Gilmour (1998) χαρακτηρίζουν τα φεστιβάλ και τα ειδικά γεγονότα γενικότερα ως εκδηλώσεις της οικονομίας της εμπειρίας, τα οποία επιστρατεύοντας την μνήμη των επισκεπτών, τονώνουν την αίσθηση της διασκέδασης και ψυχαγωγίας και λειτουργούν δυναμικά για την επίτευξη πολλαπλών οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών αποτελεσμάτων.

Από τους παραπάνω ορισμούς περιγράφεται μία εικόνα για τα φεστιβάλ ως δραστηριότητες όπου ο τόπος, οι άνθρωποι και η πολιτιστική δραστηριότητα συνδυάζονται και συνυπάρχουν για την επίτευξη πολιτιστικών, κοινωνικών και αναπτυξιακών σκοπών. Ενώ, αναδεικνύεται η μοναδικότητα τους ως εμπειρίες, μέσω της αλληλεπίδρασης των ανθρώπων, του χώρου και των συστημάτων διαχείρισης (management systems) (Getz, 2008). Η εικόνα αυτή, θεωρείται ότι αποτελεί μέρος τόσο της διεθνούς όσο και της ελληνικής σύγχρονης πραγματικότητας και στην ενότητα που ακολουθεί επιχειρείται η μελέτη των φεστιβάλ υπό αυτό το πρίσμα.

Τα φεστιβάλ διαδραματίζουν όλο και σημ αντικότερο ρόλο καθώς τέτοιες εκδηλώσεις πλέον αποτελούν σημαντικό κομμάτι της σύγχρονης καθημερινότητας. Η ποικιλομορφία των αστικών πληθυσμών, τα τελευταία χρόνια, αποτελεί σημαντικό παράγοντα δημιουργικής, πολιτιστικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης καθώς η αυξανόμενη κινητικότητα των ανθρώπων, μακροπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα, μετασχηματίζει το πολιτιστικό τοπίο των περισσότερων πόλεων παγκοσμίως (Richards &

Palmer, 2010: 16). Σύμφωνα με τον Goldblatt (2000: 3) σημαντικός είναι και ο παράγοντας της πληθυσμιακής γήρανσης, ο οποίος εγείρει όλο και περισσότερους λόγους για εορτασμό και διοργάνωση εκδηλώσεων, οι οποίες προσφέρουν τη δυνατότητα για άμεση εμπειρία και ψυχαγωγία. Επίσης η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στο σύγχρονο τρόπο ζωής, από το εργασιακό περιβάλλον έως το χώρο διασκέδασης, καθιστά ανάγκη και επιδίωξη του ανθρώπου τη διατήρηση της προσωπικής επαφής, αλληλεπίδρασης και εμπειρίας μέσω ζωντανών εκδηλώσεων. Η ανάπτυξη της οικονομίας της διασκέδασης και του ελεύθερου χρόνου, τέλος αλλά και η ταυτόχρονη συρρίκνωση του τελευταίου, αναδύουν την ανάγκη για την ανάπτυξη αποτελεσματικών και εύκολα προσβάσιμων δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας, άθλησης και διασκέδασης.

*Εικόνα 1: Στιγμιότυπο από μουσικό φεστιβάλ
(Πηγή: <https://www.allaboutfestivals.gr>)*

Καθώς ένα ειδικό γεγονός δύσκολα μπορεί να αποτελέσει από μόνο του στοιχείο επιτυχίας, οι πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις ανέκαθεν συνδέονταν με τον τόπο που τις φιλοξενεί, τους κατοίκους καθώς και τις καθημερινές τους δραστηριότητες. Το φαινόμενο αυτό, παρατηρείται ακόμα πιο έντονο στις μέρες μας, όπου τέτοια γεγονότα σχετίζονται άμεσα με την αστική ανάπτυξη και αναζωογόνηση (Cole & Chancellor, 2009) καθιστώντας τη πολιτιστική παραγωγή βασικό στοιχείο της οικονομίας μίας περιοχής αλλά και τη πολιτιστική κατανάλωση βασικό κομμάτι της εικόνας του τόπου και της τοπικής ζωής (Richards et al, 2015). Ο ρόλος των εκδηλώσεων έχει επεκταθεί σημαντικά από τη δεκαετία του 1960 σε σημείο που θεωρούνται λύσεις σε ένα ευρύ φάσμα αστικών προβλημάτων (Richards & Palmer, 2010:9) συμβάλλοντας θετικά σε ζητήματα όπως η θεμελίωση της κοινωνίας έως η ανανέωση και διαμόρφωση της ταυτότητας μιας πόλης (Getz, 2008). Η διοργάνωση και φιλοξενία γεγονότων, πλέον, δεν εστιάζει μόνο στη διοργάνωση εκδηλώσεων διεθνούς απήχησης αλλά δίνει έμφαση στη συνεχή ανάπτυξη τοπικών εκδηλώσεων ποικίλης θεματολογίας και εν διαφέροντος, ικανές να προσελκύσουν το

ενδιαφέρον της τοπικής κοινότητας και των επισκεπτών προσφέροντας ευκαιρίες για δημιουργία, ψυχαγωγία και διασκέδαση. Η στροφή προς την χρήση πολιτιστικών πόρων για την προώθηση της αστικής εικόνας αποτελεί μία νέα τάση που διαμορφώνεται από τον σύγχρονο τρόπο λειτουργίας των πόλεων στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και της ανάπτυξης της νέας οικονομίας, όπου η τεχνολογία, η δημιουργικότητα, το ανθρώπινο κεφάλαιο και η ικανότητα καινοτομίας αποτελούν βασικά στοιχεία. Τα φεστιβάλ και οι καλλιτεχνικές εκδηλώσεις αποτελούν μια από τις πιο χαρακτηριστικές εκφάνσεις αυτής της νέας τάσης και αποκτούν κεντρικό ρόλο στις σχετικές ενέργειες προβολής των πόλεων (Καραχάλης, 2010). Η σταδιακή αποβιομηχάνιση και η στροφή της οικονομίας προς τις υπηρεσίες επηρέασε τη φύση και τη δομή των περιοχών (Mercer, 2006). Ο αριθμός και η κλίμακα των φεστιβάλ και των πολιτιστικών εκδηλώσεων σταδιακά αυξήθηκαν, αναλαμβάνοντας παράλληλα νέους ρόλους για την πόλη που τα φιλοξενεί (Cudny, 2016: 20).

Σε αρκετές πόλεις στις μέρες μας, τα ειδικά γεγονότα διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της εικόνας της πόλης καθώς η αλληλεπίδραση των ανθρώπων με τον αστικό χώρο και τις εκδηλώσεις παράγουν μία σειρά από δραστηριότητες, οι οποίες δίνουν παλμό στη πόλη (Richards & Palmer, 2010:24). Ως άμεσο επακόλουθο παρατηρείται ότι τα αστικά κέντρα λειτουργούν ως χώροι εκδηλώσεων, που προσελκύουν κατοίκους και επισκέπτες καθώς ο πολιτισμός, ο τουρισμός και ο ελεύθερος χρόνος άρχισαν να λειτουργούν ως οχήματα οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωσης της εικόνας της περιοχής (Gibson & Stevenson, 2007). Παρατηρείται, λοιπόν, πως οι θετικές επιπτώσεις της διοργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων στην ανάπτυξη ενός τόπου είναι αδιαμφισβήτητα πολλαπλές. Η τόνωση και πολλές φορές η στήριξη της οικονομίας ευνοείται από την διοργάνωση ειδικών γεγονότων, τα οποία, μεταξύ άλλων, συμβάλλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη της περιοχής. Όλα τα φεστιβάλ δεν επιδιώκουν τα ίδια αποτελέσματα και παράγοντες όπως το πολιτικό, θεσμικό, οικονομικό και τεχνολογικό περιβάλλον σε συνδυασμό με τον τοπικό καλλιτεχνικό τομέα, την υπάρχουσα παράδοση, και τις πολιτισμικές συνήθειες και ανάγκες του πληθυσμού, επηρεάζουν την ανάπτυξη και την αποστολή ενός φεστιβάλ. Η παρατήρηση όλων των στοιχείων που συνθέτουν μία εκδήλωση όπως το πρόγραμμα, η εικόνα που προβάλλει, η στρατηγική προώθησης που ακολουθεί, η στρατηγική χρηματοδότησης, οι σχέσεις με τοπικούς ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς και ιδρύματα, μας επιτρέπουν να διακρίνουμε τις διαφορετικές επιδιώξεις των φεστιβάλ οι οποίες διαφοροποιούνται ανάλογα με το επίπεδο προσανατολισμού τους προς καλλιτεχνικά, κοινωνικά και οικονομικά οφέλη ή για την ψυχαγωγία και ικανοποίηση του κοινού (Calvo-Soraluze & Salvador del Valle, 2015).

Κάθε τύπος φεστιβάλ διαμορφώνεται ως απόρροια της αλληλεπίδρασης τεσσάρων βασικών παραγόντων. Ο τόπος διεξαγωγής, η τοπική κοινωνία, το διαθέσιμο οικονομικό κεφάλαιο καθώς και το πολιτιστικό περιεχόμενο του γεγονότος σε συνδυασμό με εξωτερικά στοιχεία, όπως το νομικό πλαίσιο, η αγορά ή η διασφάλιση ποιότητας καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό τη επιτυχία του. Εστιάζοντας, ιδιαίτερα σημαντικός χαρακτηρίζεται ο τόπος στον οποίο πραγματοποιείται η εκδήλωση λαμβάνοντας υπόψη την επιρροή της γεωγραφική και πολιτισμικής περιφέρειας, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, τη δημογραφική πυκνότητα και τη πολιτιστική προσφορά, το μορφωτικό επίπεδο καθώς και τις παραδόσεις που τηρούνται. Τα θεσμικά όργανα και οι φορείς, δημόσιοι και ιδιωτικοί, που σχετίζονται με όλες τις λειτουργίες της εκδήλωσης είναι εξίσου σημαντικοί με

τον διαθέσιμο προϋπολογισμό. Το μέγεθος του διαθέσιμου κεφαλαίου καθώς και οι δυνατότητες εξασφάλισης περαιτέρω χρηματοδότησης διαδραματίζουν βασικό ρόλο στη διάρθρωση του κόστους παραγωγής αλλά και στην τιμολογιακή πολιτική. Τέλος το καλλιτεχνικό και πολιτιστικό αντικείμενο που προσφέρεται καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το χαρακτήρα του γεγονότος και διαμορφώνει το απευθυνόμενο κοινό, τους υποστηρικτές και τους συμμετέχοντες.

Τα διαφορετικά στοιχεία που διαμορφώνουν ένα ειδικό γεγονός όπως το πρόγραμμα εκδηλώσεων, η εικόνα που παρουσιάζει, η στρατηγική προώθησης, η στρατηγική χρηματοδότησης, οι σχέσεις με άλλα πολιτιστικά ιδρύματα, και η έμφαση που τους δίνεται από τη διοργάνωση επιτρέπει και τον διαχωρισμό μεταξύ διαφορετικών κατευθύνσεων που μπορεί να λάβει ένα γεγονός. Παρότι, όλα τα ειδικά γεγονότα παρουσιάζουν πολλαπλούς στόχους και ενδιαφέροντα, είναι δυνατόν να διαφοροποιηθούν και κατηγοριοποιηθούν ανάλογα με τον προσανατολισμό τους προς την τέχνη, την κοινωνία, το κέρδος ή την ικανοποίηση του κοινού (Calvo-Sorraluze & Salvador del Valle, 2015). Ο προσανατολισμός ενός γεγονότος καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και τους διάφορους φορείς που εμπλέκονται ή συνεργάζονται με την διοργάνωση. Όπως αναφέρουν οι Robertson et al. (2009) η λίστα με τους εμπλεκόμενους φορείς ενός ειδικού γεγονότος περιλαμβάνει: επιχειρήσεις, κοινοτικές ομάδες, υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, κυβερνητικές και δημοτικές αρχές, κάτοικους (παρευρισκόμενους και μη), χορηγούς, τουρίστες (συμμετέχοντες), εργαζόμενους, εθελοντές, μέσα ενημέρωσης και ανταγωνιστές. Το ποιοι και σε τι βαθμό εμπλέκεται κάθε φορέας ποικίλει ανάλογα με το εκάστοτε φεστιβάλ, το μόνο σίγουρο είναι ότι ένα ειδικό γεγονός δεν δύναται να πραγματοποιηθεί αυτόνομα χωρίς την υποστήριξη της κοινωνίας που το φιλοξενεί.

Η διοργάνωση ειδικών γεγονότων προσφέρει πολλαπλές ευκαιρίες για την ανάπτυξη θετικών αποτελεσμάτων τόσο για την κοινωνία όσο και για τον τόπο διοργάνωσης (Boo & Busser, 2006). Η αναγκαιότητα για αξιοποίηση των πόρων της τοπικής κοινωνίας για την ανάπτυξη ενός φεστιβάλ όχι μόνο εμπλουτίζει την σχετική εμπειρία της κοινότητας αλλά ενθαρρύνει και τη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων που υπό άλλες συνθήκες δεν είχαν την ευκαιρία να αλληλεπιδράσουν τόσο επιχειρηματικά όσο και κοινωνικά. Αυτή η αλληλεπίδραση μπορεί να εξυπηρετήσει πολλαπλούς σκοπούς, μεταξύ των οποίων η τόνωση της κοινωνικής συνοχής για την επίτευξη κοινών στόχων. Επιπλέον η επίτευξη ενός κοινού στόχου, όπως η διοργάνωση ενός φεστιβάλ, μπορεί να ενθαρρύνει την περαιτέρω ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου μέσω της καλλιέργειας συλλογικού πνεύματος αλλά και ενός αισθήματος προσφοράς και καλής θέλησης (Simons, 2015). Τα φεστιβάλ ενθαρρύνουν επίσης την αποτελεσματικότερη χρήση των κοινοτικών πόρων παρέχοντας στους διοργανωτές και τους συμμετέχοντες την ευκαιρία να αναδείξουν τοπικούς πόρους που κατά το παρελθόν παρέμεναν ανεκμετάλλετοι. Τα κοινωνικά δίκτυα που δύναται να αναπτυχθούν μέσω της διοργάνωσης και συμμετοχής σε ειδικά γεγονότα έχουν τη δυνατότητα να διατηρηθούν πολύ περισσότερο από τη σύντομη διάρκεια μίας εκδήλωσης, πόσο μάλλον στην περίπτωση τα γεγονότα λαμβάνουν χώρα επί σειρά ετών (Arcodia & Whitford, 2006).

Εικόνες 2-3 : Στιγμιότυπα από Φεστιβάλ
(Πηγή: <https://www.allaboutfestivals.gr>)

Στον αντίποδα όσων αναφέρθηκαν έχουν παρατηρηθεί και περιπτώσεις όπου η διοργάνωση ενός ειδικού γεγονότος έχει λειτουργήσει επιβαρυντικά για την πόλη και την τοπική κοινωνία. Τέτοια φαινόμενα παρατηρούνται στις περιπτώσεις όπου οι εκδηλώσεις χαρακτηρίζονται από υψηλό κόστος, δεν προσελκύουν το ενδιαφέρον του κοινού ή προκαλούν προβλήματα στην πόλη όπως διατάραξη του τρόπου ζωής των κατοίκων, κυκλοφοριακή συμφόρηση, βανδαλισμούς, υπερτιμολόγηση και μεγάλη συνάθροιση κόσμου. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ένα φεστιβάλ που συνήθως έχει θετικές επιδράσεις σε ένα αστικό περιβάλλον ενδέχεται να λειτουργήσει ως εμπόδιο για την ανάπτυξή του. Οι πολιτικές ανάπτυξης και διαχείρισης ειδικών γεγονότων που περιλαμβάνουν τη διαβούλευση και τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων αποδεικνύονται επιτυχής στην αποφυγή αρκετών αρνητικών κοινωνικών και πολιτιστικών επιπτώσεων που σχετίζονται με τις εκάστοτε εκδηλώσεις (Arcodia & Whitford, 2006).

Τα φεστιβάλ ή αντίστοιχες εκδηλώσεις παρουσιάζονται ως μοναδικές ευκαιρίες για ψυχαγωγία, κοινωνικές και πολιτιστικές εμπειρίες (Getz, 1997) στους κατοίκους και τους επισκέπτες μίας περιοχής. Προσφέροντας μη καθημερινές εικόνες, με την ταυτόχρονη συγκέντρωση διαφορετικών λειτουργιών της πόλης στον ίδιο χώρο και χρόνο (Liu & Chen, 2007). Κατά τη διάρκεια ενός τέτοιου γεγονότος, το αστικό περιβάλλον μεταμορφώνεται, μεταβάλλοντας τη χωροταξία και την λειτουργικότητα των δημόσιων χώρων ενώ η πόλη αποκτά μία διαφορετική, προσωρινή ταυτότητα (Johansson & Kociatkiewicz, 2011). Τα προγραμματισμένα αυτά γεγονότα χαρακτηρίζονται από μοναδικότητα και ετερογένεια καθώς το καθένα διαμορφώνεται από την αλληλεπίδραση μεταξύ του περιβάλλοντος, των ανθρώπων και των δράσεων που διαδραματίζονται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι εκδηλώσεις να μην εκτυλίσσονται με τον ίδιο τρόπο και να θεωρείται ότι κανείς πρέπει να είναι παρών για να απολαύσει πλήρως την μοναδική εμπειρία που προσφέρεται (Getz, 2008). Η επιτυχία ενός ειδικού γεγονότος, εντούτοις, σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τη μοναδικότητα και ιδιαιτερότητα των εμπειριών που προσφέρει καθώς και με τη δυνατότητα που παρέχει για ψυχαγωγία και δημιουργική έκφραση (Richards, 2011). Από την οπτική των επισκεπτών, οι εμπειρίες που βιώνουν είναι το κύριο όφελος ή αξία που μπορούν να αποκομίσουν από τη συμμετοχή τους σε ένα φεστιβάλ (Miettinen et al., 2015). Όπως αναφέρουν οι Richards και Palmer (2010: 21) τα ειδικά γεγονότα προσθέτουν μία άυλη συνιστώσα στο φυσικό πολιτιστικό τοπίο, την εμπειρία, η κατανόηση και η σχεδίαση της οποίας θεωρείται ιδιαίτερης σημασίας στις μέρες μας (Manthiou, et al, 2014).

Ο Getz (2009) περιγράφει ένα ειδικό γεγονός ως μία σχεδιασμένη εμπειρία, υποδεικνύοντας ότι ο διοργανωτής μπορεί να σχεδιάσει και να δημιουργήσει εμπειρίες, οι οποίες απευθύνονται και ικανοποιούν τις επιθυμίες όλων των συμμετεχόντων (stakeholders). Ένα επιτυχημένο γεγονός, συνεπώς, θεωρείται εκείνο, που είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να παράγει θετικά αποτελέσματα και αξία για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Τα γεγονότα συνήθως χαρακτηρίζονται ως “ειδικά”, προσδιορισμός που υποδεικνύει την ύπαρξη στοιχείων που τα καθιστούν μοναδικά καθώς σύμφωνα με τον Getz (2008) ένα ειδικό γεγονός αποτελεί μία πράξη εκτός της καθημερινότητας, το οποίο δύναται να παρέχει πολιτιστικές, κοινωνικές και ψυχαγωγικές εμπειρίες. Το κοινό χαρακτηριστικό των ειδικών γεγονότων είναι η πρόθεση δημιουργίας εμπειριών τόσο για το κοινό όσο και για σύνολο των εμπλεκόμενων μελών όπως οι συνεργάτες, οι συμμετέχοντες καλλιτέχνες, οι τοπικοί φορείς και το σύνολο της κοινωνίας που το φιλοξενεί. Η διαμόρφωση της εμπειρίας που αποκομίζει ο επισκέπτης από ένα ειδικό γεγονός διαμορφώνεται είτε μέσω μίας σχεδιασμένης διαδικασίας είτε μέσω τυχαίας εξέλιξης των γεγονότων. Καθίσταται φανερό, λοιπόν, πως όσο καλύτερα μελετημένη και σχεδιασμένη είναι η δομή ενός γεγονότος τόσο ουσιαστικότερα αποτελέσματα θα προκύψουν. Η σχεδίαση γεγονότων, μπορεί να αποτελέσει μια στρατηγική προσέγγιση για την επίτευξη ενός επιθυμητού στόχου όπως η τουριστική ανάπτυξη ή αύξηση της αναγνωσιμότητας μίας περιοχής (Getz, 2008). Σε περίπτωση όμως που το επιθυμητό αποτέλεσμα της σχεδιαστικής διαδικασίας είναι η δημιουργία ξεχωριστών εμπειριών για τους συμμετέχοντες, τότε καθίσταται φανερό ότι για την ανάπτυξη κάθε εκδήλωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η μοναδικότητα των υπηρεσιών που προσφέρονται (Miettinen et al., 2015).

Η σχεδίαση ως στρατηγική εκτός από τις θετικές δυνατότητες που δύναται να προσφέρει στην ανάπτυξη των ειδικών γεγονότων, εγκυμονεί και ορισμένους πιθανούς κινδύνους. Ένας από τους σημαντικότερους σύμφωνα με τον Benvolo (2015) θεωρείται η αυτούσια μεταφορά στοιχείων σχεδιασμού, οργάνωσης και δράσεων, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη πανομοιότυπων γεγονότων σε διαφορετικές τοποθεσίες και χρονικές περιόδους. Συνεπώς, για την αποφυγή ανάπτυξης μη πρωτότυπων γεγονότων, που δεν προσφέρουν ξεχωριστές εικόνες και εμπειρίες στο κοινό, θεωρείται απαραίτητο κάθε γεγονός να κάνει αλλαγές στην δομή και στον τρόπο σχεδίασης του, διαμορφώνοντας με αυτό τον τρόπο το δικό του μοναδικό χαρακτήρα.

Η μελέτη των ειδικών γεγονότων υπό το πρίσμα της σχεδίασης, τα κατατάσσει στη ευρύτερη κατηγορία των υπηρεσιών. Θεωρώντας τα σημαντικό μέρος της οικονομίας της εμπειρίας, η σχεδιαστική διαδικασία που ακολουθείται για την ανάπτυξη και οργάνωση τους, παραλληλίζεται με αυτή των υπηρεσιών (Miettinen et al., 2015). Οι Richards et al (2015), παρόλα αυτά, αναφέρουν ότι η διαδικασία δημιουργίας γεγονότων, τα οποία έχουν διαρκή αποτελέσματα διαφοροποιείται από την τυπική σχεδίαση υπηρεσιών και εφαρμόζεται με σκοπό:

- ο να αυξήσει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα τους
- ο να αυξήσει την αναγνωρισιμότητα τους

- ο να εξασφαλίσει τη παραγωγή αξιοσημείωτων εκροών, όπως η ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, η πολιτιστική ανάπτυξη και οι θετικές οικονομικές επιπτώσεις
- ο να ελαχιστοποιήσει τα ανεπιθύμητα αποτελέσματα, όπως ο θόρυβος, η όχληση και τα αρνητικά περιβαλλοντικά αποτυπώματα
- ο να εξασφαλίσει την επιτυχία της εκδήλωσης βελτιστοποιώντας τα αποτελέσματα της

Όπως αναφέρει ο Getz (2009) κάθε γεγονός είναι μοναδικό λόγω των δυναμικών και σύνθετων αλληλεπιδράσεων που λαμβάνουν χώρα μεταξύ του τόπου, των ανθρώπων (επισκεπτών και εργαζομένων) και των συστημάτων διαχείρισης της εκδήλωσης. Αντίστοιχες είναι οι διαδικασίες και οι σχέσεις που λαμβάνουν χώρα και την ανάπτυξη υπηρεσιών, οι οποίες σύμφωνα με τους Miettinen et al (2015) σχεδιάζονται και αναπτύσσονται, ενώ στη συνέχεια καταναλώνονται μέσω ενός ταξιδιού σε ένα χωρο-χρονικό τοπίο εμπειριών.

Τα ειδικά γεγονότα ως σχεδιασμένες εμπειρίες

Τα ειδικά γεγονότα προσφέρονται ως μοναδικές ευκαιρίες για αναψυχή καθώς αποτελούν κοινωνικές και πολιτιστικές εμπειρίες (Getz, 1997) προσθέτοντας παράλληλα ένα άλλο στοιχείο στο πολιτιστικό τοπίο της πόλης (Richards & Palmer 2010:21). Η ικανοποίηση των επισκεπτών μίας εκδήλωσης, η οποία διαμορφώνεται μέσω της παρεχόμενης εμπειρίας, είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς οι ικανοποιημένοι συμμετέχοντες μπορούν να μετατραπούν σε πιστούς επισκέπτες, οι οποίοι στηρίζουν και αναπαράγουν τις θετικές εμπειρίες που αποκόμισαν στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Για την επίτευξη του αυτού του στόχου, οι διοργανωτές προσπαθούν να δημιουργήσουν αξιομνημόνευτες εμπειρίες, οι οποίες μπορούν να μεταφραστούν ως εμπιστοσύνη και πίστη από μεριάς των επισκεπτών. Στο πλαίσιο αυτό, μία από τις προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι διοργανωτές είναι η σχεδίαση ποιοτικών εμπειριών που θα κρατήσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών και θα τους παρακινήσουν για συμμετοχή σε μελλοντικές διοργανώσεις. Σε κάθε στάδιο της διοργάνωσης επιδιώκεται η προσφορά ορισμένων χαρακτηριστικών στοιχείων ή και παροχών με σκοπό τη δημιουργία μιας ουσιαστικής και αξέχαστης εμπειρίας για τους συμμετέχοντες. Ως εκ τούτου, η εμπειρία που βιώνει ο επισκέπτης είναι ο συνδυασμός διαφορετικών στοιχείων και υπηρεσιών, τα οποία διαμορφώνουν η ικανοποίηση ενός συμμετέχοντα. Η ικανοποίηση από τη συμμετοχή σε ένα ειδικό γεγονός είναι κάτι περισσότερο από μια ουδέτερη στάση απέναντι στο θεσμό του φεστιβάλ (Tian-Cole et al., 2002) και ενώ σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την εμπειρία που αποκομίζει ο επισκέπτης, δεν χαρακτηρίζονται ως ταυτόσημες έννοιες.

Όπως αναφέρει ο Getz (2009) κατά τη διαδικασία σχεδιασμού και ανάπτυξης ενός ειδικού γεγονότος πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις δυναμικές πτυχές του σχεδιασμού της εμπειρίας, διότι εκεί ακριβώς διαμορφώνεται πραγματικά η εμπειρία που αποκομίζει ο επισκέπτης. Η πραγματική προστιθέμενη αξία που προσφέρει ένα ειδικό γεγονός δεν είναι απόρροια πρωτοβουλίας μόνο του παραγωγού, αλλά και επιλογή ή

δραστηριότητα του επισκέπτη. Η θέση αυτή διαμορφώνεται, θεωρώντας ότι η εμπειρία παρέχεται σταδιακά και κατ' επιλογή του παραγωγού όμως σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και ο επισκέπτης, ο οποίος ουσιαστικά καθορίζει την πραγματική αξία που αποκομίζει. Οι επισκέπτες και οι διαφορετικές τους ανάγκες, αποκτούν ολοένα και πιο θεμελιώδη ρόλο αποτελώντας σημείο εκκίνησης για τη σχεδίαση και την διοργάνωση μίας εκδήλωσης (Gerritsen & Olderen, 2015). Κάθε επισκέπτης αλληλοεπιδρά και αντιμετωπίζει με διαφορετικό τρόπο κάθε ένα από αυτά τα σημεία επαφής και ως εκ τούτου αντιλαμβάνεται με ξεχωριστό τρόπο το εκάστοτε γεγονός. Συνεπώς, η κατανόηση του ατομικού ταξιδιού του κάθε επισκέπτη στο σύνολο του, είναι απαραίτητη για την οργάνωση και το σχεδιασμό εκδηλώσεων.

Η σχεδίαση γεγονότων απαιτεί και την προσεκτική εξέταση της φύσης και της κουλτούρας του πλαισίου εφαρμογής, με απώτερο σκοπό και στόχο τη βέλτιστη αξιοποίηση του τόπου διοργάνωσης είτε αυτό υποστηρίζεται από ένα κτίριο είτε το σύνολο μιας πόλης. Η ζωντανή ατμόσφαιρα που δημιουργείται κάνει τους ανθρώπους να αισθάνονται ευχαρίστηση και υπερηφάνεια που αποτελούν μέλος της συγκεκριμένης κοινότητας ενώ παράλληλα η εικόνα που διαμορφώνεται και παρουσιάζεται αποτελεί πόλο έλξης για επισκέπτες και επενδυτές. Η δυναμική σχέση μεταξύ της ατμόσφαιρας της πόλης και της ελκυστικότητας της υποδεικνύει ότι απαιτείται κατάλληλη χρήση του χώρου, καθώς ο χώρος προσθέτει αξία στις εμπειρίες, διευκολύνοντας την πράξη του συνέρχεσθαι του διαλόγου, της ανταλλαγής, της ανοχής, της ευθύνης και της αίσθησης της κοινότητας, της ταυτότητας και της συλλογικής μνήμης (Richards & Palmer, 2010 :25).

Όλα τα παραπάνω όπως αναφέρθηκαν απαρτίζουν το πλαίσιο εφαρμογής μιας εμπειρίας. Καθίσταται φανερό λοιπόν πώς η δημιουργία ενός ελκυστικού και συνεκτικού περιβάλλοντος είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχή παροχή μίας υπηρεσίας με επίκεντρο την εμπειρία του χρήστη. Όπως έχει αναφερθεί και στην προηγούμενη ενότητα θεωρώντας τα ειδικά γεγονότα εντάσσονται στην κατηγορία των υπηρεσιών, συχνά μελετώνται υπο αυτό το πρίσμα. Ο Moritz (2005) αναφέρει ότι η σχεδίαση υπηρεσιών μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένας δυναμικός τρόπος προσέγγισης της σύγχρονης πραγματικότητας, ο οποίος περιλαμβάνει τη σχεδίαση της συνολικής εμπειρίας μιας υπηρεσίας καθώς και τη διαδικασία και στρατηγική που ακολουθείται για την παροχή της. Ο βασικός παράγοντας διαφοροποίησης της εντοπίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των υπηρεσιών, αϋλότητα, φθαρτότητα, ετερογένεια, ταυτόχρονη παραγωγή και κατανάλωση, καθώς και στην αναγκαιότητα παρουσίας της σε όλη τη διάρκεια της υπηρεσίας. Η σχεδίαση υπηρεσιών δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη σημασία της παρεχόμενης εμπειρίας για την ικανοποίηση του χρήστη, η οποία λαμβάνει χώρα όταν ο χρήστης έχει κάποιου είδους επαφή ή αλληλεπίδραση με κάποιο στοιχείο ή το γενικότερο πλαίσιο που διαμορφώνεται. Η ανάπτυξη μία υπηρεσίας που έχει ως επίκεντρο την εμπειρία του χρήστη όπως ένα πολιτιστικό γεγονός σύμφωνα με τους Zomerdijsk και Voss (2010) απαιτεί την συστηματική σχεδίαση της παρεχόμενης εμπειρίας μέσω προσεκτικής διαχείρισης των υλικών και άυλων στοιχείων του συστήματος. Ένα βασικό χαρακτηριστικό των υπηρεσιών που έχουν ως επίκεντρο την εμπειρία του χρήστη είναι το γεγονός ότι σχεδιάζονται με σκοπό να συνδέσουν το χρήστη με την υπηρεσία με τρόπο προσωπικό και αξιωματικό. Η σύνδεση αυτή μπορεί να είναι συναισθηματική, σωματική, διανοητική, ή ακόμα και πνευματική και τα διάφορα είδη δέσμευσης μπορεί να επιτευχθούν, ανάλογα με το επίπεδο της συμμετοχής των πελατών και τη σύνδεση με το ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο λαμβάνει χώρα η υπηρεσία.

Στη σύγχρονη εποχή, η σχεδίαση αποτελεί όλο και σημαντικότερο μέρος των στρατηγικών και πολύ-επιστημονικών καινοτόμων δραστηριοτήτων. Το γεγονός αυτό, φανερώνει ένα ευρύτερο ρόλο για τους σχεδιαστές, οι οποίοι δύνανται να δημιουργήσουν γέφυρες ανάμεσα σε διαφορετικούς κλάδους και να μετατρέψουν τη γνώση και την πληροφορία σε εφικτές λύσεις. Η σχεδίαση υπηρεσιών, πιο συγκεκριμένα, αποτελεί ένα αναδυόμενο τομέα σχεδίασης που βοηθά στη διαχείριση και την ανάπτυξη εμπειριών. Η βιωματική φύση των ειδικών γεγονότων, τα κατατάσσει ως μέρος της οικονομίας της εμπειρίας υπογραμμίζοντας το συνεχώς αυξανόμενο ρόλο τους ως στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος.

Συμμετοχικός Σχεδιασμός

Ο Συμμετοχικός Σχεδιασμός (Participatory Design) αποτελεί μια πρακτική σχεδίασης, η οποία αναπτύχθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1970 στη Σκανδιναβία (Lee, 2008) και επιδιώκει την συμπερίληψη διαφορετικών εμπλεκόμενων σε ποικίλες επιμέρους δραστηριότητες συν-σχεδίασης καθ' όλη τη διαδικασία σχεδιασμού και ανάπτυξης ενός έργου. Μία τυπική διαδικασία συν-σχεδίασης ενθαρρύνει τη συνεργασία σχεδιαστών με δυνητικούς χρήστες, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς αλλά και άτομα της ομάδας ανάπτυξης έργου που προέρχονται από διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους. Οι διαδικασίες συμμετοχικού σχεδιασμού συνήθως επιδιώκουν την εμπλοκή ανθρώπων με διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο, εμπειρίες, ενδιαφέροντα και ρόλους στο πλαίσιο του έργου, συνεπώς σημαντική πρόκληση αποτελεί η εκάστοτε επιλογή των κατάλληλων και αποτελεσματικότερων τρόπων για την αξιοποίηση της συμμετοχής των ανθρώπων αυτών (Sanders, et al, 2010). Γενικά θεωρείται ότι ο συμμετοχικός σχεδιασμός αποτελεί περισσότερο μία προσέγγιση σχεδίασης και ανάπτυξης παρά ένα συγκεκριμένο εργαλείο καθώς η βασική του επιδίωξη είναι η από κοινού λήψη αποφάσεων για τη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος.

Μία έννοια η οποία καλύπτει σχεδόν το ίδιο πεδίο με τον συμμετοχικό σχεδιασμό είναι αυτή του πληθοπορισμού (crowdsourcing). Όπως αναφέρει ο Brabham (2009) ο πληθοπορισμός έχει αναπτυχθεί ως μία μέθοδος που χρησιμοποιεί την σοφία και τις γνώσεις της κοινής γνώμης για την επίλυση ποικίλων ζητημάτων. Η αναζήτηση λύσεων με τη μέθοδο του πληθοπορισμού έχει αποδειχθεί γρήγορη, οικονομική και αποδοτική με τα αποτελέσματα που προκύπτουν πολλές φορές να θεωρούνται αντάξια επαγγελματικής προσέγγισης, ειδικά σε περίπτωση που το κοινό που συμμετέχει είναι πολυποίκιλο και προέρχεται από διαφορετικά κοινωνικά, μορφωτικά, επαγγελματικά και κοινωνικά στρώματα. Η γνώση των «μη-ειδικών» για την ανάπτυξη έργων που αφορούν την τοπική κοινωνία θεωρείται εξαιρετικά σημαντική και χρήσιμη καθώς σύμφωνα με τον Corburn (2003: 421 στο Brabham, 2009) η γνώση της τοπικής κοινωνίας είναι :

- ο Διαμορφωμένη από καταστάσεις, χαρακτηριστικά, γεγονότα και σχέσεις τα οποία έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο σε τοπικό επίπεδο.
- ο Διαμορφωμένη από την παράδοση και την εμπειρία
- ο Αποκτημένη σε βάθος χρόνου
- ο Νομιμοποιημένη μέσω δημόσιων αφηγήσεων και κοινοτικών ιστοριών σε αντίθεση με τις επαγγελματικές γνώσεις οι οποίες διαμορφώνονται μέσω βιβλιογραφικής έρευνας και αξιολόγησης

Η γνώση της κοινωνίας αλλά και η συμμετοχή της με πρακτικές συμμετοχικής σχεδίασης στη διαμόρφωση της τοπικής πραγματικότητας αποτελούν σημαντικά εργαλεία και για τον τομέα του πολιτισμού. Τα έργα που εκπονούνται με αυτές τις διαδικασίες δημιουργούν νέα αξία για το φορέα ή το πολιτιστικό ίδρυμα που τα διοργανώνει, τους

συμμετέχοντες αλλά και τα μη συμμετέχοντα μέλη της κοινωνίας (Manzini & Rizzo, 2011). Τα ειδικά γεγονότα αποτελούν αντιπροσωπευτικό παράδειγμα συν-δημιουργικής διαδικασίας σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση (Crowther & Orefice, 2015). Η φύση των ειδικών γεγονότων ως τόποι συν-δημιουργίας πηγάζει από το γεγονός ότι φέρνουν κοντά τους ανθρώπους με την έννοια της φυσικής παρουσίας στον ίδιο τόπο και χρόνο, με τον κάθε συμμετέχοντα να βοηθά με μοναδικό τρόπο στη διαμόρφωση της “ατμόσφαιρας” ή της “συναισθηματικής ενέργειας” του γεγονότος, ακόμη και αν δεν έχει ενεργό συμμετοχή στη διαμόρφωση του προγράμματος (Richards et al, 2015).

Ένα παράδειγμα στο οποίο βρίσκουν εφαρμογή όσα αναφέρθηκαν αποτελεί το φεστιβάλ «Draaksteken Beesel», το οποίο διοργανώνεται από τους κατοίκους του ολλανδικού χωριού Beesel από το 1736. Όπως αναφέρει ο Simons (2015) στην μελέτη του για το φεστιβάλ, το γεγονός λαμβάνει χώρα κάθε επτά χρόνια και περιλαμβάνει τη θεατρική αναπαράσταση ενός τοπικού μύθου. Οι περισσότεροι κάτοικοι του χωριού, ανεξαρτήτως ηλικίας συμμετέχουν στις διαδικασίες διοργάνωσης και διεξαγωγής της παράστασης, η οποία διαδραματίζει ξεχωριστό ρόλο στη καθημερινότητα του χωριού. Με το πέρασμα του χρόνου το φεστιβάλ «Draaksteken Beesel» έχει γίνει συνώνυμο απολαμβάνοντας τεράστια επιτυχία. Δίνοντας έμφαση στην εξέλιξη της εκδήλωσης και όχι στην ανάπτυξη της, όλη η διοργάνωση πραγματοποιείται από τους κατοίκους του χωριού, οι οποίοι επιδιώκουν κάθε φορά να παρουσιάζεται ένα εντελώς διαφορετικό αποτέλεσμα. Οι κάτοικοι ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητες τους χωρίζονται σε ομάδες, η κάθε μία από τις οποίες αναλαμβάνει τη διεκπεραίωση ενός διαφορετικού έργου. Από την κατασκευή των σκηνικών και των κοστούμιών της παράστασης μέχρι το στολισμό του χωριού και τη διαμόρφωση του χώρου της παράστασης, οι περισσότεροι κάτοικοι συμβάλουν στις προετοιμασίες της εκδήλωσης. Η ατμόσφαιρα που έχει δημιουργηθεί και η δέσμευση που αισθάνονται οι κάτοικοι ως μέρος της εκδήλωσης, όπως διαπιστώνει ο Simons (2015) έχει διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στη συνοχή της τοπικής κοινωνίας καθώς έχει εξελιχθεί σε στοιχείο άντλησης υπερηφάνειας για τους κατοίκους, οι οποίοι απολαμβάνουν την αναγνωσιμότητα που έχει αποκτήσει η περιοχή.

Ένα ειδικό γεγονός εκτός από περιβάλλον συν-δημιουργίας μπορεί να χαρακτηριστεί και ως “χώρος” αλληλεπίδρασης διαφορετικών επαγγελματικών, κοινωνικών και πολιτιστικών μερών. Η ανάγκη για μία πιο ολιστική προσέγγιση των ειδικών γεγονότων, η οποία εκτείνεται πέρα από την μονομερή συμπερίληψη ενδιαφερόμενων ομάδων αλλά και πέρα από τον προκαθορισμένο χώρο και τόπο διεξαγωγής, έρχεται ως απόρροια της σύγχρονης πραγματικότητας, η οποία κατατάσσει, πλέον τα γεγονότα μέρος του κόσμου των εμπειριών. Ο ρόλος της διοργάνωσης εκδηλώσεων συνεπώς εμπλουτίζεται καθώς καλείται να παρέχει ένα μακροχρόνιο και πολύπλευρο τοπίο εκδηλώσεων και εμπειριών. Για αυτό το σκοπό, η διαδικασία διοργάνωσης γεγονότων σχεδιάζεται εκ νέου, στοχεύοντας τον εμπλουτισμό της με δραστηριότητες συν-δημιουργίας, οι οποίες μπορούν να λαμβάνουν χώρα πριν από την έναρξη της εκδήλωσης μέχρι και μετά το πέρας της. Αυτές οι ευκαιρίες συν-δημιουργίας αναδύονται με σκοπό τη μεγιστοποίηση της διάρκειας και της έντασης της εμπειρίας που αποκομίζουν τα συμμετέχοντα μέλη (Crowther & Orefice, 2015).

Η εκτενέστερη μελέτη του συμμετοχικού σχεδιασμού κρίνεται απαραίτητη για την απόκτηση γνώσεων απαραίτητων για το επόμενο στάδιο της εργασίας. Η μελέτη των

διαδικασιών συμμετοχικού σχεδιασμού καθώς και των εργαλείων και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη ενός έργου είναι αναγκαία. Πιο ουσιαστική όμως κρίνεται η διερεύνηση του κατά πόσο δύναται η προσέγγιση του συμμετοχικού σχεδιασμού να συμβάλει ουσιαστικά στη ανάπτυξη θετικού έργου για την κοινωνία. Όπως έχει αναφερθεί και στο προηγούμενο κεφάλαιο, τα ειδικά γεγονότα δύνανται να προσφέρουν πολλαπλά θετικά αποτυπώματα σε διάφορους τομείς των κοινωνιών που τα φιλοξενούν. Τα γεγονότα προσφέρονται ως ευκαιρίες για την αύξηση κοινωνικής συνοχής μέσω της συμμετοχής των πολιτών τόσο στα δρώμενα όσο και στις διαδικασίες διοργάνωσης. Για την επίτευξη κοινών στόχων, η συμμετοχή των πολιτών μέχρι πρότινος ήταν απόρροια προσωπικής πρωτοβουλίας όμως πλέον δίνεται η δυνατότητα για εφαρμογή οργανωμένων μεθόδων και διαδικασιών, οι οποίες συμβάλουν στη μέγιστη αξιοποίηση των ικανοτήτων του κάθε συμμετέχοντα.

Εικόνες 4-5 : Στιγμιότυπα από το Φεστιβάλ Draaksteken Beesel

(Πηγή: <http://www.draaksteken.nl/en/>)

Ο συμμετοχικός σχεδιασμός ως κοινωνική καινοτομία

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση σε συνδυασμό με τις συνεχείς περιβαλλοντικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η σύγχρονη κοινωνία έχουν καταστήσει αναποτελεσματικές τις μονομερείς ενέργειες κοινωνικής πολιτικής όπου η λήψη αποφάσεων λαμβάνει χώρα από τις διοικητικές αρχές. Ένα από τα άμεσα επακόλουθα αυτού του σύγχρονου κοινωνικοπολιτικού πλαισίου θεωρείται η σταδιακή ανάπτυξη και εκπόνηση έργων καινοτομίας από τη βάση της κοινωνίας, η οποία ορίζεται ως η ανάπτυξη νέων, περισσότερο αποτελεσματικών και βιώσιμων λύσεων σε υπάρχοντα κοινωνικά ζητήματα. Τα έργα κοινωνικής καινοτομίας δεν αποσκοπούν μόνο στην δημιουργία καινοτόμων προϊόντων ή υπηρεσιών αλλά και στην ομαλή προσαρμογή αυτών στο περιβάλλον χρήσης, προετοιμάζοντας κατάλληλα την τοπική κοινωνία για τις επερχόμενες αλλαγές (Yang & Sung, 2016).

Η ανάπτυξη κοινωνικής καινοτομίας από την βάση της κοινωνίας (bottom-up innovation) συνήθως χαρακτηρίζεται από την πραγματοποίηση μιας σειράς ενεργειών, οι οποίες ενσωματώνονται στη καθημερινή ζωή με σκοπό τον εμπλουτισμό και τη διευκόλυνση της. Για τον προσδιορισμό του παραπάνω πλαισίου σκόπιμη κρίνεται η παράθεση ενός παραδείγματος, το οποίο θεωρείται από τα πρώτα και πιο επιτυχημένα έργα συμμετοχικού σχεδιασμού. Το Community Gardens Project στη Νέα Υόρκη είναι ένα πρόγραμμα φροντίδας δημόσιων κήπων, το οποίο ξεκίνησε με πρωτοβουλία των κατοίκων κατά την δεκαετία του 1970 σε μία προσπάθεια εξωραϊσμού της πόλης, η οποία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης παρέπεμπε σε τοπικό εγκατάλειψης. Παρά τη μηδαμινή οικονομική ενίσχυση από τις τοπικές αρχές, στα πρώτα χρόνια ανάπτυξης του, το εν λόγω πρόγραμμα κατάφερε όχι μόνο να προσελκύσει το ενδιαφέρον της τοπικής κοινωνίας αλλά και να εξασφαλίσει την ενεργό συμμετοχή της στις δράσεις. Φτάνοντας στις μέρες μας, το NYC Parks αποτελεί ένα κοινωφελή οργανισμό, ο οποίος επιδιώκει την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης μέσω της ευαισθητοποίησης του κοινού σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Μέχρι σήμερα πάνω από 600 νέοι κήποι έχουν δημιουργηθεί σε διάφορες γειτονίες της πόλης ενώ η δράση του οργανισμού πλέον έχει επεκταθεί και σε άλλους τομείς. Εξετάζοντας τέτοια παραδείγματα γίνεται φανερό ότι κινητήριος δύναμη για την ανάπτυξη αντίστοιχων ενεργειών είναι ομάδες ανθρώπων, οι οποίες οραματίζονται, αναπτύσσουν και διαχειρίζονται καινοτόμες ιδέες. Συνεπώς, για την δημιουργική επίλυση ήδη υπάρχοντων προβλημάτων απαιτείται ο επαναπροσδιορισμός της δύναμης της συνεργασίας, η δημιουργική επανεξέταση υπάρχοντων προϊόντων, υπηρεσιών, γνώσεων, δεξιοτήτων και παραδόσεων καθώς και η κατανόηση της σημασίας της αυτονομίας αυτών των ενεργειών. Τόσο η οικονομική αυτάρκεια όσο και η θεσμική ή/και πολιτική αποτελούν σημαντικά στοιχεία επιτυχίας, τα οποία εξασφαλίζουν την αμερόληπτη εξέλιξη των διαδικασιών με γνώμονα το όφελος της κοινωνίας (Manzini, 2011).

Εικόνα 6: Community Gardens Project στη Νέα Υόρκη

(Πηγή: <https://www.grownyc.org/gardens/our-community-gardens>)

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω γίνεται κατανοητό πώς οι πρωτοβουλίες κοινωνικής καινοτομίας είναι απόρροια κάποιας σχεδιαστικής διαδικασίας. Η σχεδιαστική ομάδα αποτελείται κυρίως από άτομα – μέλη της κοινωνίας, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους, ενδιαφέρονται να συμμετέχουν στην διαμόρφωση καταστάσεων που επηρεάζουν την καθημερινότητά τους, χωρίς απαραίτητα να διαθέτουν σχετικές επαγγελματικές γνώσεις. Αν θεωρηθεί ότι αυτός είναι ο ορισμός της κοινωνικής καινοτομίας και πιο συγκεκριμένα τις κοινωνικής καινοτομίας από τη βάση της κοινωνίας, αναδεικνύεται μια μορφή συμμετοχικού σχεδιασμού όπου η κοινωνική καινοτομία αποτελεί όχι μόνο το

επιδιωκόμενο αποτέλεσμα αλλά και τη κινητήριου δύναμη (Crowther & Orefice, 2015). Τέτοιου είδους ενέργειες, πλέον, δεν βασίζονται μόνο στην κοινωνική πρωτοβουλία αλλά ενθαρρύνονται και υποστηρίζονται από την πολιτεία, η οποία παρέχει πόρους και μέσα για την ανάπτυξη τους. Άμεσο επακόλουθο αυτού είναι η αλλαγή της σύστασης των σχεδιαστικών ομάδων, οι οποίες χαρακτηρίζονται από όλο και υψηλότερο ποσοστό επαγγελματιών μεταξύ των μελών τους. Η σύσταση της εκάστοτε ομάδας σχεδιασμού ποικίλλει ανάλογα με το πρόβλημα που επιδιώκει να επιλύσει και η συνεργασία με αντίστοιχους επαγγελματίες του χώρου είτε επαγγελματίες σχεδιαστές διευκολύνουν την εξέλιξη των διαδικασιών. Η από κοινού λήψη αποφάσεων και ο προγραμματισμός των δράσεων διευκολύνονται από την συμμετοχή των επαγγελματιών σχεδιαστών στις ομάδες ανάπτυξης καινοτομίας. Συνεπώς στο νέο αυτό πλαίσιο, οι επαγγελματίες σχεδιαστές καλούνται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σχεδιάζοντας τόσο με την τοπική κοινωνία όσο και για την αυτήν. Η σχεδίαση με την κοινωνία, απαιτεί την ισότιμη συνεργασία όλων των συμμετεχόντων μελών, την οποία καλούνται να διασφαλίσουν οι σχεδιαστές με τη σύγκλιση των διαφόρων εταίρων προς κοινές ιδέες και πιθανές λύσεις. Αυτού του είδους οι δραστηριότητες απαιτούν μια σειρά νέων δεξιοτήτων σχεδιασμού, οι οποίες θα ενθαρρύνουν και θα προωθούν τη συνεργασία μεταξύ κοινωνικών φορέων (τοπικές κοινότητες, επιχειρήσεις, ιδρύματα και οργανισμούς) δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στη συμμετοχή τους στην διαμόρφωση κοινών οραμάτων για το μέλλον. Η σχεδίαση για την κοινωνία, αντίθετα, απαιτεί τη ανάπτυξη απτών λύσεων, οι οποίες θα επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να κατανοήσουν, να βιώσουν και να αλληλοεπιδράσουν με τα υπο – σχεδίαση προϊόντα ή υπηρεσίες και εν τέλει να τα αξιολογήσουν. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ενεργειών που εντάσσονται στο εν λόγω πλαίσιο είναι η ανάπτυξη φεστιβάλ και πολιτιστικών εκδηλώσεων καθώς και η διοργάνωση ειδικών γεγονότων που ενθαρρύνουν την συνεργασία του κοινού.

Όπως αναφέρουν Manzini και Rizzo (2011), η σχεδίαση για κοινωνική καινοτομία (design for social innovation) συγκλίνει και συγχέεται σε μεγάλο βαθμό με την έννοια του συμμετοχικού σχεδιασμού. Απαιτώντας αμφότερες τη ενεργό συμμετοχή των πολιτών οι έννοιες χαρακτηρίζονται ως:

- ο Δυναμικά μεταβαλλόμενες διεργασίες, οι οποίες περιλαμβάνουν διαδικασίες συν-σχεδίασης και μεθοδολογίες συμμετοχικής ανάπτυξης
- ο Δημιουργικές δραστηριότητες, κατά τις οποίες οι επαγγελματίες σχεδιαστές γεφυρώνουν τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα όλων των εμπλεκόμενων μελών και κατευθύνουν τους συμμετέχοντες προς την επίτευξη ενός κοινού στόχου
- ο Πολύπλοκες διαδικασίες σχεδίασης, οι οποίες για να αναπτυχθούν, προωθηθούν και εφαρμοστούν, απαιτούν την ανάπτυξη ενός συνόλου σχεδιαστικών εργαλείων όπως πρωτότυπα, μακέτες, παιχνίδια σχεδιασμού, μοντέλα και σκίτσα

Έχοντας χτίσει, τη γέφυρα μεταξύ συμμετοχικού σχεδιασμού και κοινωνικής καινοτομίας, περ αιτέρω ενέργειες προς την ίδια κατεύθυνση μπορούν να πραγματοποιηθούν. Στην πραγματικότητα, εάν το πρώτο βήμα είναι ο επαναπροσδιορισμός του προφίλ του τελικού χρήστη από φορέα αναγκών και προβλημάτων σε εμπειρογνώμονα που δύναται να συμβάλει στη διαδικασία συν-σχεδιασμού με πολύτιμες γνώσεις, τα επόμενα βήματα εξετάζουν τους τελικούς χρήστες ως ενεργούς συν-σχεδιαστές και συν- παραγωγούς ως κοινωνικούς δηλαδή συντελεστές

με δημιοιργικές, οργανωτικές και επιχειρηματικές ικανότητες, οι οποίες ενισχύουν τη διαχείριση νέων λύσεων σε υπάρχοντα προβλήματα.

Η πρόκληση της ενσωμάτωσης της από κοινού δημιοιργίας στην κοινωνική καινοτομία, προσφέρει αρκετές ευκαιρίες επιτυχίας χρησιμοποιώντας την προσέγγιση της σχεδίασης υπηρεσιών. Στις μέρες μας, η σχεδίαση υπηρεσιών έχει προσφέρει λύσεις σε ποικίλα κοινωνικά ζητήματα καθώς προσφέρει δυνατότητες για βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της βιωσιμότητας των παρεχόμενων λύσεων καθώς παρέχει πολλές συστηματικές διαδικασίες σχεδιασμού και χρήσιμα εργαλεία, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διευκόλυνση της διεπιστημονικής συνεργασίας. Επιπλέον αυτές οι δραστηριότητες και τα εργαλεία μπορούν χρησιμοποιηθούν εξίσου αποτελεσματικά για την ενθάρρυνση και προώθηση της δημιοιργικής συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών μελών και φορέων της εκάστοτε κοινωνίας. Οι αρχές της σχεδίασης υπηρεσιών δεν στοχεύουν μόνο στη δημιοιργία ενός μηχανισμού που θα βοηθά τους εμπλεκόμενους φορείς να συνεργάζονται και να προσαρμόζονται στις συνεχείς περιβαλλοντικές αλλαγές, αλλά τονίζουν και αναδεικνύουν τη σημασία εντοπισμού νέων ενδιαφερομένων μελών, τα οποία θα ενταχθούν σταδιακά σε μια μακροπρόθεσμη σχέση παραγωγής αξίας. Επιπλέον, η σχεδίαση υπηρεσιών δεν επικεντρώνεται μόνο στην ανάπτυξη λύσεων που ανταποκρίνονται στα τρέχοντα προβλήματα, αλλά χρησιμοποιείται και για να δημιοιργήσει ένα περιβάλλον που θα βοηθά τους ενδιαφερόμενους να ανταποκρίνονται επιτυχώς στις επερχόμενες αλλαγές και προκλήσεις (Yang & Sung 2016).

Στο ευρύτερο αυτό πλαίσιο, εντάσσονται και τα ειδικά γεγονότα, τα οποία αποτελούν πολύ περισσότερα από μια πρακτική πρόταση ανάπτυξης κοινωνικής καινοτομίας καθώς δύνανται να λειτουργήσουν ως καταλύτες, σύμβολα και αγωγοί, οι οποίοι επιτρέπουν στους ανθρώπους να επανεξετάζουν τον ρόλο τους στην κοινωνία (Arcodia & Whitford, 2006). Τα φεστιβάλ αποτελούν μίας μορφής εκπροσώπηση για την κοινωνία από την οποία διοργανώνονται και η ανάπτυξη ενός κοινού κοινωνικού σκοπού μπορεί να επιτευχθεί επιτυχώς μέσω της συνεργασίας στη διοργάνωση γεγονότων προς εκείνη την κατεύθυνση. Η συμμετοχή στα τοπικά ειδικά γεγονότα αποτελεί μία πολύτιμη κοινωνική διαδικασία καθώς προσφέρει ευκαιρίες για έκφραση και συνεργασίας διαφορετικών υποομάδων εντός της κοινωνίας. Τα φεστιβάλ όχι μόνο ενθαρρύνουν τους πολίτες να συμμετέχουν στη δημιοιργία και τη συντήρηση των δραστηριοτήτων ως μέρος της κοινής ζωής της κοινότητας, αλλά διευκολύνουν επίσης την ανάπτυξη της.

Ένα παράδειγμα από την ελληνική πραγματικότητα, το οποίο δύναται να υποστηρίξει τα προαναφερθέντα στοιχεία είναι το κερναβάλι του Μεταξουργειού. Ο αποκριάτικος εορτασμός στη περιοχή του Κεραμικού- Μεταξουργειού πραγματοποιείται για εννιά συνεχόμενα χρόνια, ως μια ανεξάρτητη πρωτοβουλία των κατοίκων της περιοχής σε συνεργασία με ομάδες και ανθρώπους που ανταποκρίνονται στο ανοιχτό κάλεσμα που πραγματοποιείται μέσα από τη διαδικτυακή σελίδα Μεταξουργειό-Κεραμεικός (<https://metaxourgeio.wordpress.com/>), τα social media (<https://www.facebook.com/CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CE%9A%CE%B5%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-113057425449117/>), την αφισκοκόλληση αλλά και την επαφή με τον κόσμο στους δρόμους της περιοχής. Όπως αναφέρει η Ζερβού (χωρίς ημ/νία) ένας από τους σημαντικότερους στόχους του συγκεκριμένου εγχειρήματος ήταν η συμμετοχή των διαφορετικών εθνοκοτήτων που ζουν και εργάζονται στη περιοχή. Η πολυπολιτισμικότητα

του χαρακτηρίζει την περιοχή επιχειρήσε να χρησιμοποιηθεί στο καρναβάλι ως όχημα για την ομαλή ένταξη των μεταναστών, για την ανάπτυξη συλλογικής δράσης αλλά και του αισθήματος του ανήκειν όλων των κατοίκων στην τοπική κοινωνία.

Εικόνες 7-8: Στιγμιότυπα από το καρναβάλι του Μεταξουργείου

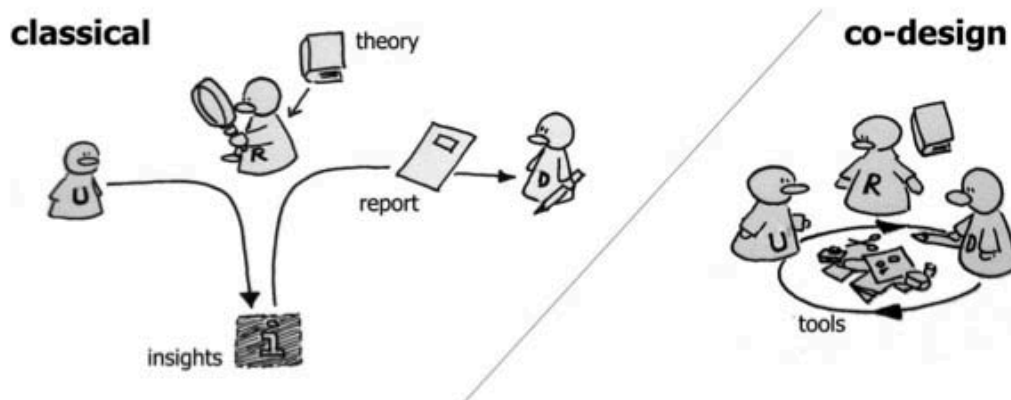
(Πηγή: <https://metaxourgeio.wordpress.com/>)

Σχεδόν ολοκληρώνοντας επιτυχώς στην πρώτη δεκαετία διοργάνωσης του, το φεστιβάλ του Μεταξουργείου απολαμβάνει ιδιαίτερης επιτυχίας και αναγνωσιμότητας στη πόλη. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των συντελεστών όπως αναφέρονται από την Ζερβού (χωρίς ημ/νια) η διοργάνωση του καρναβαλιού αποτέλεσε τον καλύτερο τρόπο για να διατυπώσουν οι κάτοικοι την θέση τους για το μέλλον της περιοχής. Σε μία περίοδο άμεσα συνδεδεμένη και επηρεασμένη από την οικονομική κρίση αλλά και φαινόμενα εξευγενισμού που παρουσιάζονται στην περιοχή, η διοργάνωση του καρναβαλιού κάθε χρόνο επιχειρεί να εκφράσει τις προσδοκίες και τις επιθυμίες των κατοίκων μέσω της συνεργασίας και τη συλλογικότητας.

Η διαδικασία συν – σχεδίασης

Θεωρώντας ότι τα ειδικά γεγονότα γενικότερα και τα τοπικά φεστιβάλ πιο συγκεκριμένα αποτελούν ευκαιρίες ανάπτυξης της κοινωνικής συνοχής και κατ' επέκταση ενεργειών κοινωνικής καινοτομίας, η μελέτη του συμμετοχικού σχεδιασμού στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εργασίας, θα πραγματοποιηθεί υπό αυτό το πρίσμα. Τα ειδικά γεγονότα μπορούν να θεωρηθούν ως πλατφόρμες δημ ιουργικής αξίας, όπου τα επίπεδα συμμετοχής των διαφόρων εμπλεκομένων μπορούν να λάβουν σημαντικές διαφοροποιήσεις. Από παρακολούθηση των δρώμενων, η οποία μπορεί να θεωρηθεί μία σχετικά παθητική στάση μέχρι την εμπλοκή και την ανάληψη ενεργού ρόλου στη διαδικασία σχεδιασμού, η συμμετοχή των εμπλεκομένων δημιουργεί ένα μονοπάτι, το οποίο οδηγεί στη δέσμευση και στην επιθυμία για συν-δημιουργία από μέρος των ενδιαφερομένων (Richards et al, 2015).

Δεν υπάρχουν ενδεδειγμένες ενέργειες που μπορούν να ακολουθηθούν ώστε μία διαδικασία συμμετοχικού σχεδιασμού να έχει επιτυχή έκβαση. Η εκάστοτε διαδικασία εξελίσσεται δυναμικά από την συνεργασία των συμμετεχόντων και των επαγγελματιών που απαρτίζουν την ομάδα. Σύμφωνα με τους Yang και Sung (2016), παρόλα αυτά, κάθε διαδικασία συν- δημιουργίας καλείται να αντιμετωπίσει ορισμένα ζητήματα τα οποία αναπόφευκτα αναδύονται και συνήθως παρακωλύουν την ομαλή εξέλιξη της. Αρχικά, η εξασφάλιση συνεργασίας με την τοπική κοινωνία αποτελεί βασικό στοιχείο κάθε διαδικασίας συν- σχεδίασης για κοινωνική καινοτομία, παρόλα αυτά το ενδιαφέρον του κοινού ποικίλλει και συχνά διαμορφώνεται ανάλογα με τον προσδιορισμό των προς επίλυση προβλημάτων. Μια διαδικασία συν-δημιουργίας χαρακτηρίζεται ως επιτυχής από το υψηλό επίπεδο προθυμίας του κοινού για συμμετοχή στις δράσεις καθώς και από τη επίλυση των επιλεγμένων ζητημάτων. Όμως πολλές φορές λόγω της επιδίωξης της ομάδας για συνεργασία με ήδη υφιστάμενα δίκτυα και οργανισμούς, ο προσδιορισμός ζητημάτων προς επίλυση παίρνει τη μορφή καθοδηγούμενης διαδικασίας. Η προσπάθεια προσδιορισμού και επίλυσης νέων ζητημάτων αποφεύγοντας την αναφορά σε θέματα που ενδέχεται να προκαλέσουν αρνητική εντύπωση συνήθως έχουν ως επακόλουθο κύρια προβλήματα της εκάστοτε κοινωνίας να παραμείνουν περιθωριοποιημένα. Η κατάσταση αυτή ενδέχεται, μακροπρόθεσμα, να καλλιεργήσει την πεποίθηση ότι δεν υπάρχει ενδεδειγμένη λύση για αυτά τα προβλήματα αλλά και να αποθαρρύνει τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας.

Εικόνα 9: Απεικόνιση διαφορετικών διαδικασιών σχεδιασμού

(Πηγή: Sanders & Stappers , 2008)

Εξαιρετικά σημαντικό στάδιο της διαδικασίας αποτελεί η κατανόηση των προς επίλυση προβλημάτων από τους συμμετέχοντες. Η ορθή κατανόηση ίσως και ταύτιση της ομάδας με τα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν θα έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη αποτελεσματικότερων λύσεων. Για την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος όμως σημαντικό είναι να δοθούν στους συμμετέχοντες οι κατάλληλες πληροφορίες ώστε να μπορέσουν να οικειοποιηθούν το πρόβλημα. Ενσωματώνοντας τη σχεδίαση υπηρεσιών στις διαδικασίες συν- δημιουργίας, νέοι τρόποι έκφρασης και επικοινωνίας των συμμετεχόντων προσφέρονται. Παραδείγματος χάριν ο σχεδιασμός των πρωτοτύπων μοντέλων, η χαρτογράφηση της πορείας της προσφερόμενης εμπειρίας ή η καταγραφή

των κινήσεων του χρήστη γίνονται απλούστερες και εφικτές διεργασίες, οι οποίες επικοινωνούν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες. Ως αποτέλεσμα αυτού περισσότερη έμφαση δίνεται στη ανατροφοδότηση του υπο- σχεδίαση έργου με πιο αποδοτικό τρόπο. Με τους πόρους και το χρόνο για την ανάπτυξη των έργων κοινωνικής καινοτομίας να περιορίζουν τη διαδικασία, είναι απαραίτητο η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων να γίνεται άμεσα ώστε να υπάρχει ο απαραίτητος χρόνος για επανεξέταση και εκ νέου σχεδιασμό στην περίπτωση που απαιτείται.

Όπως υποδεικνύει και η ονομασία του ο συμμετοχικός σχεδιασμός ή η από κοινού σχεδίαση βασίζεται στη έννοια της συνεργασίας για την επίτευξη ενός κοινού στόχου. Για την επιτυχή εξέλιξη διαδικασιών συμμετοχικού σχεδιασμού, συνεπώς, απαιτείται η αρμονική συνεργασία χρηστών ή κατοίκων μίας περιοχής σε περίπτωση που αναφερόμαστε σε έργα αστικής ανάπτυξης με επαγγελματίες σχεδιαστές και εμπειρογνώμονες. Κάθε μέλος, στα πλαίσια της εκάστοτε ομάδας αναλαμβάνει διαφορετικές αρμοδιότητες ανάλογα με την ιδιότητα και τις ικανότητες του, παρόλα αυτά, οι τελικοί χρήστες θα πρέπει να διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο σε κάθε διαδικασία σχεδίασης. Οι χρήστες ενσωματώνονται στη σχεδιαστική ομάδα καθώς θεωρούνται “ειδικοί” των εμπειριών που βιώνουν, με άλλα λόγια μπορούν να μεταφέρουν τα βιώματα, τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους, προσφέροντας χρήσιμες πληροφορίες και συμβουλές. Το επίπεδο εμπλοκής του κάθε χρήστη στη διαδικασία ποικίλει ανάλογα με την εμπειρία, το πάθος και τη δημιουργικότητα που υποδεικνύει, συνεπώς κάθε περίπτωση είναι μοναδική (Thorpe & Gamman, 2011). Η δημιουργικότητα που παρουσιάζει ο εκάστοτε συμμετέχων καθώς και η διάθεση να την επιστρατεύσει για το κοινό όφελος ποικίλει, παρόλα αυτά κανένας δεν αποκλείεται από τη διαδικασία καθώς θεωρείται ότι όλοι οι άνθρωποι μπορούν να είναι δημιουργικοί και να προσφέρουν στα πλαίσια της ομάδας. Σύμφωνα με τους Sanders & Stappers (2008) τέσσερα επίπεδα δημιουργικότητας μπορούν να αναγνωριστούν στην ανθρώπινη καθημερινότητα: η εκτέλεση, η προσαρμογή, η υλοποίηση και η δημιουργία (Πίνακας 1). Αυτά τα επίπεδα διαμορφώνονται ποικιλοτρόπως ανάλογα με την απαιτούμενη πείρα και εμπειρία ενώ η εξειδίκευση, το ενδιαφέρον, το πάθος, η προσπάθεια και η απόδοση βελτιώνονται σταδιακά. Οι άνθρωποι βιώνουν ταυτόχρονα όλα τα επίπεδα δημιουργικότητας σε διαφορετικές περιστάσεις της καθημερινής τους ζωής, ανάλογα με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα συνεπώς και κατά τη διάρκεια μίας διαδικασίας συμμετοχικού σχεδιασμού καλούνται να ενεργούν δημιουργικά ανάλογα με το στάδιο και το έργο που έχουν αναλάβει.

Πίνακας 1: Τα Τέσσερα επίπεδα Δημιουργικότητας

Επίπεδο	Τύπος	Κίνητρο	Σκοπός
4	Δημιουργία	Έμπνευση	“Να εκφράσω τη δημιουργικότητα μου ”
3	Υλοποίηση	Ικανότητα- Δεξιότητα	“Να φτιάξω πράγματα με τα χέρια μου”
2	Προσαρμογή	Οικιοποίηση	“Να το κάνω μόνος μου”
1	Εκτέλεση	Παραγωγικότητα	“Να το ολοκληρώσω μόνος μου”

(Πηγή: Sanders & Stappers, 2008 (ιδία επεξεργασία)

Η ανάπτυξη της συν- δημιουργικής σχεδίασης αναδύει νέους ρόλους και για τους επαγγελματίες σχεδιαστές, οι οποίοι κατά τη διαδικασία συν- σχεδίασης, αναλαμβάνουν να καθοδηγούν τους συμμετέχοντες με σκοπό την ομαλή εξέλιξη των γεγονότων και γνώμονα την επίτευξη ενός κοινωφελούς αποτελέσματος. Αποδεχόμενοι ότι υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα δημιουργικότητας, γίνεται φανερό ότι πρέπει να αναπτυχθούν τρόποι έκφρασης της δημιουργικότητας σε όλα τα επίπεδα. Αυτό σημαίνει ότι απαιτούνται εργαλεία καθοδήγησης και υποστήριξης, καθώς και ενδεδειγμένες μέθοδοι για την ενθάρρυνση των ανθρώπων - χρηστών σε όποιο επίπεδο δημιουργικότητας και αν εντάσσονται στην εκάστοτε περίπτωση. Το ζητούμενο δεν είναι οι συμμετέχοντες να εξωθούνται πέρα από τα όρια του ενδιαφέροντος, πάθους και δημιουργικότητάς τους αλλά να παρακινούνται με τέτοιο τρόπο ώστε ενεργούν πέρα από τα τετριμμένα. Διαφορετικές προσεγγίσεις απαιτούνται τόσο για την πρόσκληση μελλοντικών χρηστών όσο και για τη συμμετοχή των υπαρχόντων στη διαδικασία σχεδιασμού. Συνεπώς από μέρους των σχεδιαστών απαιτείται η ανάπτυξη δεξιοτήτων για το χειρισμό όλων των διαφορετικών επιπέδων δημιουργικότητας. Πιο συγκεκριμένα οι σχεδιαστές θα πρέπει να εξοικειωθούν με το πώς να:

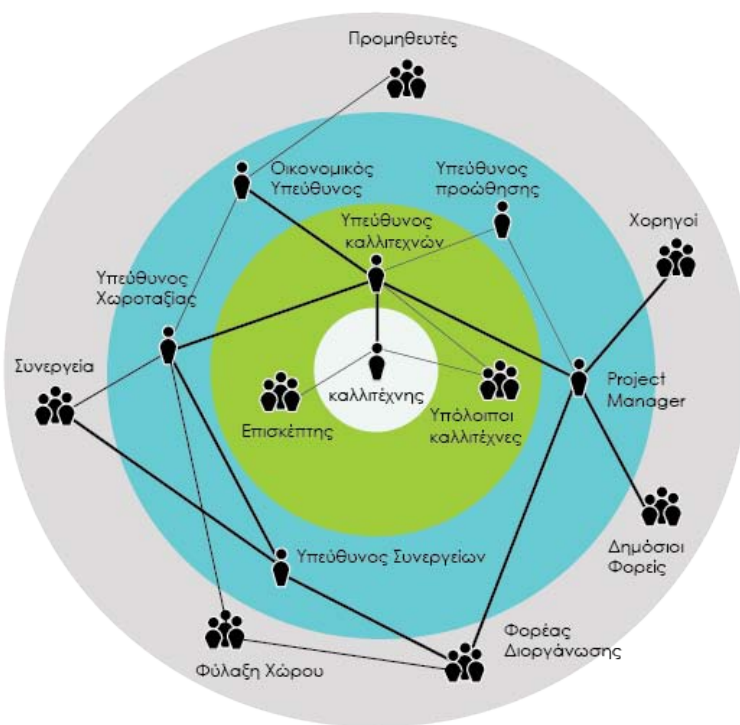
- ο Οδηγούν τους ανθρώπους που βρίσκονται στο επίπεδο εκτέλεσης
- ο Καθοδηγούν εκείνους που βρίσκονται στο επίπεδο προσαρμογής,
- ο Παρέχουν υποστήριξη σε αυτούς που βρίσκονται στο επίπεδο παραγωγής και
- ο Προσφέρουν βήμα και ευκαιρίες σε όσους βρίσκονται στο επίπεδο δημιουργίας

Οι σχεδιαστές θα πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν στους συμμετέχοντες όλους τους ενδεδειγμένους τρόπους και μέσα ώστε να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, να είναι δημιουργικοί, να μοιράζονται και να οραματίζονται τις ιδέες τους στα πλαίσια μίας συμμετοχικής διαδικασίας σχεδιασμού. Οι δραστηριότητες και τα εργαλεία ανάπτυξης του συν-σχεδιασμού μπορούν να υποστηρίξουν όλα τα διαφορετικά επίπεδα συμμετοχής, από τις περιπτώσεις όπου οι εμπλεκόμενοι συμμετέχουν μόνο σε συγκεκριμένες στιγμές ανάπτυξης του έργου ως περιπτώσεις στις οποίες λαμβάνουν μέρος σε ολόκληρη τη διαδικασία σχεδιασμού, αναπτύσσοντας την υπηρεσία μαζί με τους σχεδιαστές (Richards et al, 2015).

Εργαλεία συν – σχεδίασης

Όπως αναφέρει οι King et al (1989) η οπτικοποίηση είναι το βασικότερο μέσο για την επιτυχή έκβαση μίας διαδικασίας συμμετοχικού σχεδιασμού καθώς η εικόνα αποτελεί τη μόνη κοινή γλώσσα επικοινωνίας όπου όλοι οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται αποτελεσματικά. Η οπτική αναπαράσταση των πληροφοριών και των ιδεών κάθε συμμετέχοντα παρέχει τη δυνατότητα για διευκόλυνση της επικοινωνίας στο πλαίσιο της ομάδας και τελικά στην παροχή ουσιαστικότερων αποτελεσμάτων καθώς μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που καλείται να ξεπεράσει η σχεδιαστική ομάδα είναι η

αποτελεσματική παρουσίαση των ιδεών τους και η περιγραφή του έργου που έχουν παράγει. Αρκετές πρακτικές μέθοδοι και εργαλεία έχουν αναπτυχθεί για την αποτελεσματική ενίσχυση της συμμετοχής των μελών στη διαδικασία σχεδιασμού, ωστόσο, η πρόοδος της τεχνολογίας επιτρέπει πλέον τη χρήση ψηφιακών μέσων απεικόνισης, τα οποία παρέχουν περαιτέρω δυνατότητες. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με την έρευνα του Al-Kodmany (1999), τα εργαλεία σχεδιασμού, τα οποία συνιστούσαν την πρακτική υλοποίηση από τους ίδιους τους συμμετέχοντες αποδείχθηκαν πιο αποτελεσματικά. Το γεγονός αυτό αποδόθηκε στη δυσκολία χρήσης των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων, τα οποία συνήθως απαιτούν τη συμβολή ειδικών. Αντίθετα παραδοσιακά εργαλεία απεικόνισης όπως τα σκίτσα, τα σχεδιαγράμματα και τα χρονοδιαγράμματα ενίσχυσαν τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες αλληλοεπιδρούσαν με το σχεδιασμό. Η χρήση της τεχνολογίας είναι πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης πραγματικότητας, παρέχοντας νέες δυνατότητες έρευνας, συγκέντρωσης και οπτικοποίησης πληροφοριών. Όμως τις περισσότερες φορές οι εξειδικευμένες πληροφορίες που παρέχουν δεν γίνονται κατανοητές από τους μη επαγγελματίες συμμετέχοντες. Για το λόγο αυτό ιδανικός κρίνεται ο συνδυασμός μεθόδων, οι οποίες αφενός παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες αφετέρου δίνουν τη δυνατότητα στον συμμετέχοντα να εμπλέκεται προσωπικά στη διαδικασία σχεδίασης.

Εικόνα 10: Παράδειγμα Stakeholder Map με θέμα την συμμετοχή καλλιτέχνη σε φεστιβάλ Street Art

(Πηγή: Παπαευθυμίου, 2016)

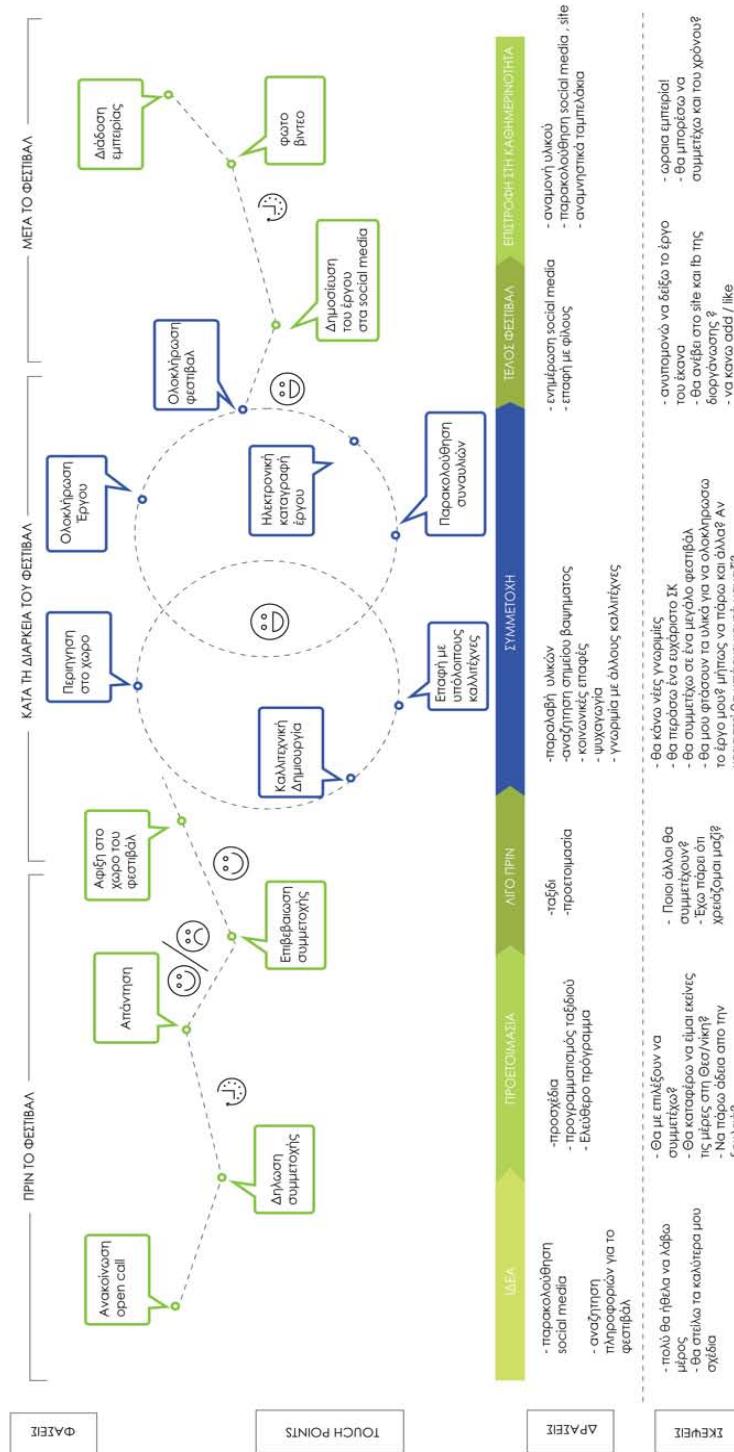
Η στενή σύνδεση συμμετοχικού σχεδιασμού και σχεδίασης υπηρεσιών επιτρέπει τη χρήση κοινών εργαλείων και μεθόδων. Μία από τις σημαντικότερες πτυχές της ανθρωποκεντρικής σχεδίασης και κατ' επέκταση της ανάπτυξης αξιομνημόνευτων εμπειριών είναι η αποτελεσματική αξιοποίηση των πληροφοριών που έχουν συλλεχθεί κατά την έρευνα. Τόσο η συγκέντρωση όσο και η επεξεργασία των πληροφοριών αποτελούν εξίσου σημαντικές διαδικασίες, για την διεκπεραίωση των οποίων έχουν αναπτυχθεί αρκετά εργαλεία, με τα σημαντικότερα να παρατίθενται στη συνέχεια. Αρχικά γίνεται αναφορά γίνεται στο Customer journey map. Ένα χρονοδιάγραμμα της συμπεριφοράς των χρηστών, το οποίο παρέχει μια δομημένη απεικόνιση της εμπειρίας που βιώνει ο χρήστης. Τα σημεία όπου οι χρήστες αλληλεπιδρούν με την υπηρεσία χρησιμοποιούνται για να κατασκευαστεί μία αλληλουχία ενεργειών ή ένα «ταξίδι» με βάση την εμπειρία που έχει αναπτυχθεί. Αυτό το εργαλείο παρέχει λεπτομερείς πληροφορίες για τις αλληλεπιδράσεις και τα συναισθημάτων των εμπλεκόμενων καθ' όλη τη διάρκεια βίωσης της εμπειρίας (Moritz, 2005). Ένα Customer journey map (Εικόνα 11), αναπτύσσεται από την οπτική πλευρά του χρήστη και εξαιρετικής σημασίας θεωρείται όλοι οι συμμετέχοντες να αποτυπώσουν τις προσωπικές τους εμπειρίες. Με αυτό τον τρόπο λαμβάνονται υπόψη όλες οι πιθανές οι εκδοχές και κατά την ανασκόπηση του διαγράμματος δίνεται η δυνατότητα για εντοπισμό των προβληματικών περιοχών αλλά και των ευκαιριών που προσφέρονται για καινοτομία. Αυτή η δομημένη οπτική αναπαράσταση καθιστά δυνατή τη σύγκριση διαφορετικών εμπειριών με την ίδια οπτική γλώσσα, και διευκολύνει τη γρήγορη και εύκολη σύγκριση μιας υπηρεσίας με τις ανταγωνιστικές της.

Κατά τη διαδικασία συμμετοχικού σχεδιασμού εξαιρετικής σημασίας κρίνεται ο προσδιορισμός όλων των εμπλεκόμενων φορέων και χρηστών. Η ανάπτυξη ενός Stakeholder map (Εικόνα 10), προσφέρει μια οπτική αναπαράσταση των διαφορετικών ομάδων που εμπλέκονται με μια υπηρεσία αλλά και τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις. Για την ανάπτυξη του, αρχικά απαιτείται ο καθορισμός όλων των ενδιαφερόμενων μελών, ενώ πολύ σημαντικό είναι να αποσαφηνιστούν τόσο τα συμφέροντα όσο και τα κίνητρα του κάθε εμπλεκόμενου. Στη συνέχεια μελετάται η συσχέτιση των ομάδων και οι μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις, οι οποίες επίσης αποτυπώνονται στο διάγραμμα. Το Stakeholder map χρησιμοποιείται ως ένας αποτελεσματικός τρόπος μελέτης και προσδιορισμού των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κάθε ομάδα ενδιαφερομένων ξεχωριστά. Το διάγραμμα αυτό απεικονίζει τις περίπλοκες καταστάσεις που περιβάλλουν τις περισσότερες υπηρεσίες, με πολλούς διαφορετικούς παράγοντες να εμπλέκονται και να επηρεάζονται από τις αυτές (Moritz, 2005). Ιδανικά κάθε ομάδα εμπλεκόμενων θα πρέπει να εκπροσωπείται κατά τη διαδικασία του συμμετοχικού σχεδιασμού ώστε αφενός να παρέχει τις γνώσεις και την εμπειρία της αλλά αφετέρου να συμβάλει στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος ανάλογα με τις ανάγκες της.

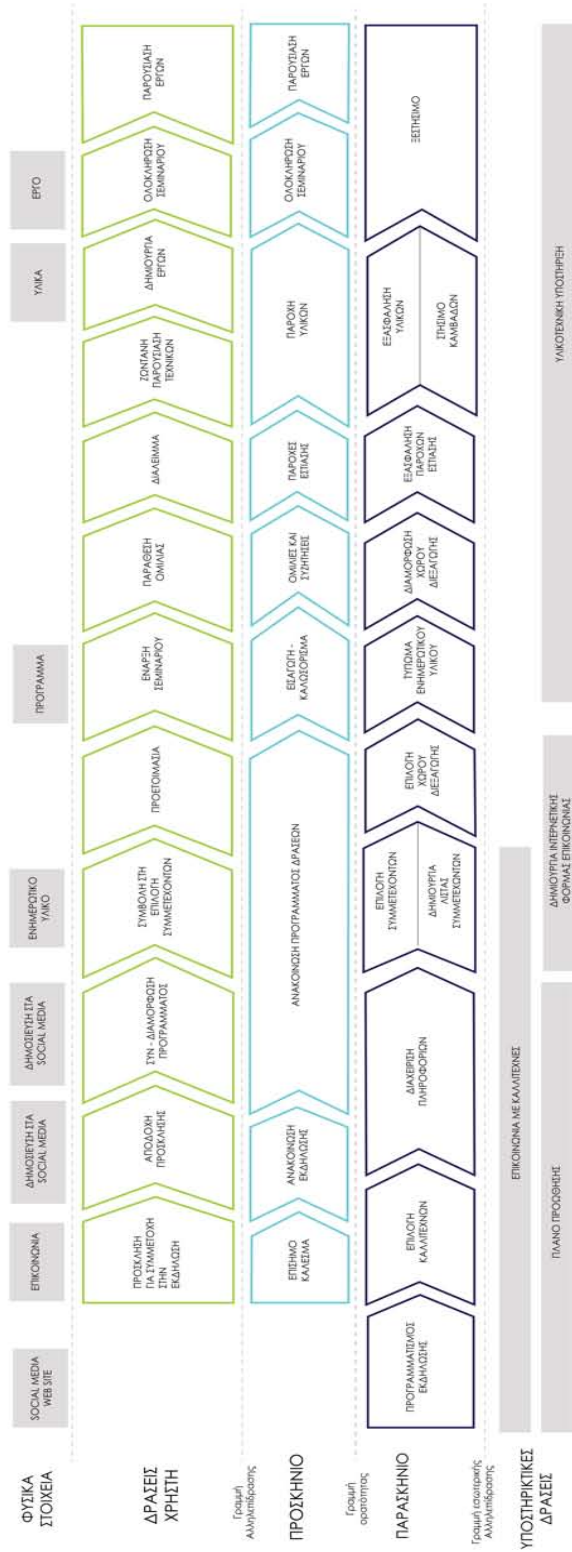
Τέλος, αναφέρεται το Service Blueprint (Εικόνα 12), το οποίο αποτελεί μία σύμφωνα με τον Moritz (2005) αποτελεί μία διαγραμματική τεχνική αναλυτικής απεικόνισης μίας υπηρεσίας και αποτελεί έναν από τους τρόπους λεπτομερούς καθορισμού κάθε επιμέρους πτυχής μιας υπηρεσίας. Με βάση το Customer journey map, αυτό το εργαλείο ελέγχει περαιτέρω όλες τις λειτουργίες μίας υπηρεσίας που σχετίζονται με τη συμπεριφορά του χρήστη. Με αυτό τον τρόπο όλοι οι ενδιαφερόμενοι μπορούν εύκολα να κατανοήσουν τους αντίστοιχους ρόλους τους το πλαίσιο της συνολικής εμπειρίας που σχεδιάζεται (Yang, & Sung, 2016). Ένα Service Blueprint τις περισσότερες φορές αναπτύσσεται με τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων ομάδων καθώς αποτελεί έναν ενδεδειγμένο τρόπο

επαφής και συνεργασίας όλων των διαφορετικών μελών της ομάδας σχεδιασμού. Η συλλογική εργασία είναι ένας πολύ αποτελεσματικός τρόπος προώθησης της συνδημιουργίας, και της κατασκευή ενός δυναμικά μεταβαλλόμενου διαγράμματος, το οποίο αναθεωρείται περιοδικά όσο εξελίσσεται ο σχεδιασμός. Η διαδικασία αυτή μπορεί να διασφαλιστεί ότι ο πάροχος παραμένει σταθερά σε επαφή τόσο με το διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον όσο και με τις προτιμήσεις των χρηστών που εξυπηρετεί. Η δημιουργία ενός τέτοιου διαγράμματος προωθεί τη συνεργασία και την ομαδική εργασία, ενώ βοηθά και στο συντονισμό των ανθρώπων και των πόρων, που ο πάροχος έχει στη διάθεσή του. Το Service Blueprint απεικονίζει τις διαδικασίες που βρίσκονται πίσω από τα κρίσιμα στοιχεία υπηρεσιών γύρω από τα οποία ορίζεται η εμπειρία του χρήστη. Τις περισσότερες φορές παράγεται υπό μορφή προσχεδίου κατά την έναρξη του έργου σχεδίασης, προκειμένου να διερευνηθούν περαιτέρω οι επιμέρους πτυχές της υπηρεσίας και στη συνέχεια τελειοποιείται. Με αυτό τον τρόπο παράγεται ένας σαφής χάρτης για την αποτελεσματική ανάπτυξη υπηρεσιών.

Εικόνα11: Παράδειγμα Customer Journey Map με θέμα τη συμμετοχή καλλιτέχνη σε φεστιβάλ Street Art (Πηγή: Παπαευθυμίου, 2016)

Εικόνα 12: Παράδειγμα Service Blueprint με θέμα τη συμμετοχή καλλιτέχνη σε φεστιβάλ Street Art

(Πηγή: Παπαευθυμιού, 2016)

Εφαρμογή – Σχεδίαση φεστιβάλ με βάση τις αρχές συμμετοχικού σχεδιασμού

Έχοντας επιλέξει τη πόλη της Λάρισας ως περιοχή μελέτης και εφαρμογής του προγράμματος συμμετοχικού σχεδιασμού με στόχο την ανάπτυξη ενός ειδικού πολιτιστικού γεγονότος, απαραίτητη θεωρείται μία πιο εστιασμένη ματιά στο ευρύτερο πολιτιστικό τοπίο της Ελλάδας. Αν και άρρηκτα συνδεδεμένος με την πορεία και την ιστορία της, παρατηρείται ότι ο πολιτισμός δεν αποτελεί βασικό άξονα ανάπτυξης και προώθησης της χώρας. Σύγχρονα πολιτιστικά στοιχεία και ειδικά γεγονότα δεν χρησιμοποιούνται για την διαμόρφωση της εικόνας των ελληνικών πόλεων ούτε αποτελούν στοιχεία για την ανάπτυξη στρατηγικών μάρκετινγκ για σχεδόν καμία από τις ελληνικές πόλεις (Καραχάλης, 2010). Αντίθετα, το αρχαίο ελληνικό ιδεώδες συνεχίζει μέχρι και σήμερα να αποτελεί τη σχεδόν μοναδική πολιτιστική πηγή εθνικής υπερηφάνειας και θαυμασμού, έχοντας διαμορφώσει μία εικόνα κύρους για τη χώρα. Σε μία προσπάθεια διερεύνησης του παραπάνω φαινόμενου γίνεται μία σύντομη αναδρομή στην πορεία του πολιτιστικού τομέα στη χώρας μας μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Ξεκινώντας από τα τέλη της δεκαετίας το 1970, πιο συγκεκριμένα, λόγω των έντονων πολιτικών εξελίξεων που επικρατούσαν ο εκδημοκρατισμός θεωρούνταν συνώνυμο των ανθρωπίνων και πολιτικών δικαιωμάτων, ενώ στο τομέα της τέχνης και του πολιτισμού της ελευθερίας της έκφρασης (Zorba, 2009). Η διαμόρφωση εθνικής ταυτότητας και πολιτιστικών προτιμήσεων, συνεπώς, καθυστέρησαν σημαντικά αναλογικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, τίθενται οι πρώτες δημοκρατικές παράμετροι στο τομέα του πολιτισμού, με τη Μελίνα Μερκούρη να γίνεται η πρώτη υπουργός πολιτισμού που επιδίωξε την αμερόληπτη συνεργασία με καλλιτέχνες και ανθρώπους του πνεύματος ενώ ταυτόχρονα δημιούργησε γέφυρες με τη διεθνή κοινότητα. Σημαντικό επίσης ήταν το γεγονός ότι αναζήτησε τρόπους προσέλκυσης και συμμετοχής του κοινού στα πολιτιστικά δρώμενα, χαράσσοντας μία πολιτική που άρχισε να συγκλίνει με αυτή των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών (Zorba, 2009). Παρά όμως την νεωτεριστική προσέγγιση, η ατζέντα για την πολιτιστική πολιτική παρέμεινε περισσότερο συνδεδεμένη με το σκεπτικό αριστείας της αρχαίας Ελλάδας παρά με τη λογική της πρόσβασης στο μοντερνισμό. Στα μέσα της τελευταίας δεκαετίας του 20ου αιώνα και με τη χώρα να έχει αναλάβει τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων για το 2004, σημαντικού ύψους χρηματοδοτήσεις δόθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την εκπόνηση έργων πολιτισμού, όμως η εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών ενδυνάμωσε την ήδη υπάρχουσα πολιτική για τον πολιτισμό. Η πολιτική ατζέντα συνέχισε να δίνει προτεραιότητα στις παλιές αξίες της κυρίαρχης κουλτούρας, αγνοώντας τις ανάγκες της νέας γενιάς, τη λαϊκή κουλτούρα, την αστική αναγέννηση και πολλά άλλα μείζονα ζητήματα. Όπως αποδεικνύεται, η επιλογή ήταν να ενισχυθεί το κύρος του εθνικού κράτους με βάση την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς εις βάρος της λειτουργικότητας, των ίσων ευκαιριών και της κοινωνικής συμμετοχής (Zorba, 2009). Φτάνοντας στις μέρες μας η πολιτιστική διαχείριση φαίνεται να είναι μάλλον τυπική παρά ουσιαστική. Στη χώρα ως βασικοί πυρήνες πολιτισμού αναγνωρίζονται η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, με τις δύο αυτές πόλεις να συγκεντρώνουν την πλειοψηφία των πολιτιστικών δρώμενων, φορέων, ιδρυμάτων και υποδομών. Παρόλα αυτά, ο ρόλος των μεσαίων και μικρότερων επαρχιακών πόλεων σταδιακά αναπτύσσεται, προσφέροντας ενδιαφέροντα στοιχεία στο

πολιτιστικό τοπίο της χώρας. Σημείο καμπής στη διαμόρφωση της υπάρχουσας κατάστασης αποτέλεσε η πρωτοβουλία του Υπουργείου Πολιτισμού να ιδρύσει ένα Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων στα μέσα της δεκαετίας του 1990. Το εγχείρημα μπορεί να μην στέφτηκε με επιτυχία, κληροδότησε, ωστόσο, σημαντικά ιδρύματα και υποδομές σε αρκετές επαρχιακές πόλεις (Konsola & Karachalis, 2010) αυξάνοντας με αυτό τον τρόπο την προσβασιμότητα των κατοίκων σε πολιτιστικές δραστηριότητες. Οι προσπάθειες για διάχυση της χρηματοδότησης και ανάπτυξης τοπικών πολιτιστικών κέντρων στην επαρχία αποτέλεσε ένα αρκετά φιλόδοξο και καινοτόμο για τα ελληνικά δεδομένα σχέδιο. Όμως, η οικονομική ύφεση που ακολούθησε την εύπορη περίοδο ανάπτυξης των προηγούμενων ετών και συνεχίζει μέχρι σήμερα να μαστίζει τη χώρα, οδήγησε στο μαρασμό των τεχνών και στην περιορισμένη αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρει ο τομέας του πολιτισμού.

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα όπου ο πολιτισμός δύναται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις μέρες μας είναι στην διαμόρφωση της εικόνας μίας πόλης ή μίας περιοχής. Το διεθνοποιημένο περιβάλλον και ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των πόλεων έχει καταστήσει αναγκαία τη διαμόρφωση της εικόνας και της ταυτότητας ενός τόπου (Richards & Palmer 2010:) με πολλές πόλεις διεθνώς να χρησιμοποιούν πολιτιστικά στοιχεία ή γεγονότα που διοργανώνονται στη περιφέρεια τους ως στοιχεία χάραξης για τη στρατηγική μάρκετινγκ πόλης. Στην Ελλάδα, παρόλα αυτά, δύσκολα εντοπίζονται περιπτώσεις πολιτιστικής προώθησης μίας πόλης μέσω φεστιβάλ ή κάπου αντίστοιχου ειδικού γεγονότος με εξαίρεση μεμονωμένες περιπτώσεις όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας το 2004 και ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας (Καραχάλης, 2010). Οι περισσότερες επαρχιακές πόλεις στην χώρα πραγματοποιούν πολιτιστικές δραστηριότητες, γεγονότα και εκδηλώσεις οι οποίες κατά κύριο λόγο απευθύνονται τους κατοίκους τους χωρίς επιδιώξεις, οι οποίες ξεπερνούν την περιφέρεια τους. Ανάλογα με τον πληθυσμό και τα ενδιαφέροντα τους θέτουν ως κύριους στόχους των πολιτιστικών τους πολιτικών την τοπική συμμετοχή και την υποστήριξη της ενδογενούς καλλιτεχνικής δημιουργικότητας έναντι της προώθησης του πολιτισμού προς οικονομικό όφελος. Τείνουν να τονίζουν τις δραστηριότητες που βασίζονται στην κοινότητα, στη διατήρηση της πολιτιστικής τους κληρονομιάς, στην οργάνωση φεστιβάλ και εκδηλώσεων που προωθούν το τοπικό ταλέντο και αναδεικνύουν την τοπική ταυτότητα (Καραχάλης, 2010). Παρά όμως το γεγονός ότι σπάνια ειδικά γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στις ελληνικές πόλεις αποτελούν κομμάτι της αστικής τους εικόνας και άξονες προώθησης τους, η δημοσιότητα που αποκτούν λειτουργεί θετικά για την περιοχή, προσελκύνοντας επισκέπτες και αυξάνοντας την αναγνωσιμότητα τους. Ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν το Διεθνές Φεστιβάλ Χορού Καλαμάτας, το Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους της Δράμας, οι εορτασμοί των Αποκριών σε Ξάνθη, Ρέθυμνο και Πάτρα αλλά και τα χριστουγεννιάτικα πάρκα στη Δράμα και τα Τρίκαλα. Τα γεγονότα αυτά, αν και δεν έχουν συμπεριληφθεί στη στρατηγική προώθησης των πόλεων που τα διοργανώνουν κυρίως για το λόγο ότι οι πόλεις δεν διαθέτουν συγκεκριμένο σχέδιο μάρκετινγκ, λειτουργούν ως πόλος έλξης επισκεπτών και ανάπτυξης για τις πόλεις.

Συνοψίζοντας, παρατηρείται ότι τόσο η πολιτιστική πολιτική όσο και η δημόσια κουλτούρα στην Ελλάδα διαμορφώνονται ανάλογα με τις πολιτικές συνθήκες που επικρατούν τη δεδομένη στιγμή. Το πλούσιο πολιτιστικό παρελθόν της χώρας συνεχίζει ακόμα και σήμερα να αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό της πολιτικής που χαράσσεται καθώς έχει συμβάλει καθοριστικά στη δημιουργία μίας θετικής εικόνας για τη χώρα και στη

διαμόρφωση μίας μοναδικής ταυτότητας που αποπνέει θαυμασμό και κοινωνική υπερηφάνεια. Τα αποτελέσματα της εν λόγω πολιτιστικής πολιτικής είναι μάλλον αναμενόμενα χωρίς να συμβάλουν σημαντικά στην περαιτέρω ανάπτυξη και αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων αφού κατά κύριο λόγο συντελούν στη διατήρηση της ήδη υπάρχουσας εικόνας. Έτσι, εντοπίζεται η ανάγκη για εφαρμογή νέων προσεγγίσεων και διεύρυνση της χρήσης των πολιτιστικών χαρακτηριστικών της χώρας αλλά και κάθε τόπου μεμονωμένα με σύγχρονους και εναλλακτικούς τρόπους.

Περιοχή Μελέτης

Η Λάρισα αποτελεί μία μεσαιού μεγέθους πόλη, η οποία μετρά ιστορία οχτώ χιλιάδων χρόνων στον ελλαδικό χώρο. Κτισμένη στις όχθες του Πηνειού, η Θεσσαλική πρωτεύουσα έχει αναπτυχθεί σε ένα σύγχρονο διοικητικό, εμπορικό, γεωργικό, πανεπιστημιακό και συγκοινωνιακό κέντρο. Η μορφή της πόλης τόσο αρχιτεκτονικά όσο και πολεοδομικά έχει αλλάξει σταδιακά τις τελευταίες δεκαετίες, διαμορφώνοντας μια σύγχρονη πόλη, η οποία χαρακτηρίζεται από έντονη εμπορική και ψυχαγωγική δραστηριότητα αλλά και από διαχρονικά πολιτιστικά στοιχεία. Το αρχαίο θέατρο Α΄ αποτελεί τοπόσημο για την περιοχή, το οποίο μετά την αποκάλυψη του, κατέσβησε τη Λάρισα τη δεύτερη πόλη στη Ελλάδα, μετά την Αθήνα, με δύο αρχαία θέατρα εντός του αστικού της ιστού. Η ολοκληρωτική αποκάλυψη, αναστήλωση και ένταξη του αρχαίου θεάτρου στη ζωή της πόλης συνέβαλε καθοριστικά στην ευρύτερη αναγνώριση των τοπικών πολιτιστικών στοιχείων καθώς και στην ανάδειξη της ιστορικής πορείας της περιοχής.

Αναπτυσσόμενη τόσο χωρικά όσο και εμπορικά η Λάρισα έχει διαμορφωθεί σε μια πόλη με έντονη καθημερινότητα, η οποία αναπτύσσεται κυρίως γύρω από τις δύο κεντρικές πλατείες της πόλης και το λόφο του Φρουρίου. Η ανέγερση νέων δημόσιων κτηρίων σε συνδυασμό με την ανάπλαση του κέντρου με εκτεταμένες πεζοδρομήσεις έχουν καταστήσει την πόλη πιο φιλική προς του κατοίκους, προσφέροντας ευκαιρίες για κοινωνική αλληλεπίδραση και δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου. Ταυτόχρονα, η δημιουργία πεζοδρομημένων διαδρομών γύρω από τα αρχαιολογικά ευρήματα του λόφου του Φρουρίου έχει αναδείξει την ιστορική ταυτότητα της περιοχής αλλά και ευνοήσει την έντονη εμπορική και ψυχαγωγική δραστηριότητα που τη χαρακτηρίζει. Παρά το γεγονός, όμως ότι η πόλη προσφέρει μία πολυδιάστατη εικόνα με ποικίλες δραστηριότητες εντός του αστικού της ιστού, η τουριστική της ανάπτυξη δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη άνθιση. Η επισκεψιμότητα στους πολιτιστικούς χώρους και μνημεία είναι περιορισμένη ενώ ο μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών προέρχεται από τις γύρω περιοχές. Η παραμονή τους στη πόλη διαρκεί μερικές ώρες και συνήθως πραγματοποιείται με αφορμή κάποια ψυχαγωγική, εμπορική είτε επαγγελματική δραστηριότητα.

Η Λάρισα εκτός από ένα σημαντικό διοικητικό και εμπορικό κόμβο στη κεντρική Ελλάδα αποτελεί και μία πόλη που προσπαθεί να προσφέρει τους κατοίκους της μία υψηλής ποιότητας ζωή. Το γεγονός αυτό γίνεται φανερό τόσο από τις συνεχείς εκπονήσεις έργων υποδομής για την βελτίωση του αστικού ιστού όσο και από τις ποικίλες δραστηριότητες που προσφέρονται για την πνευματική καλλιέργεια και διασκέδαση των

πολιτών. Το πολιτιστικό και ψυχαγωγικό τοπίο, διαμορφώνεται και αναπτύσσεται κυρίως στα κέντρα εστίασης του κέντρου της πόλης καθώς και ορισμένων χώρων πολιτισμού. Η δραστηριότητα στη πόλη είναι έντονη τις περισσότερες ώρες της ημέρας με τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες του καφέ και της νυχτερινής διασκέδασης να αποτελούν χαρακτηριστικά στοιχεία της ζωής στη Θεσσαλική πρωτεύουσα. Οι προτιμήσεις της πλειοψηφίας των κατοίκων αναπτύσσονται γύρω από λαϊκές μορφές διασκέδασης, οι οποίες αποτελούν και τις κύριες επιλογές ψυχαγωγίας στη πόλη. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται πρωτοβουλίες νεοσύστατων ομάδων, οι οποίες προσπαθούν για την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων πολιτιστικού χαρακτήρα.

Εικόνες 13-14: Η πόλη της Λάρισας

(Πηγή: <http://www.larissa-dimos.gr>)

Ο δήμος Λαρισαίων δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στις πολιτιστικές δραστηριότητες που διοργανώνει και φιλοξενεί προσφέροντας πλήθος δραστηριοτήτων και ειδικών γεγονότων στο κοινό, παρόλα αυτά σχεδόν στο σύνολο τους απευθύνονται στους κατοίκους της πόλης, χωρίς να γίνονται ενέργειες για την επέκταση της απήχησης τους πανελλαδικά. Η λειτουργία καλλιτεχνικών και αθλητικών εργαστηρίων καθώς και η φιλοξενία μουσικών και θεατρικών δρώμενων, κυρίως κατά τις καλοκαιρινές περιόδους, δηλώνει μία έντονη δραστηριοποίηση γύρω από τον πολιτισμό. Ο δήμος, επίσης διοργανώνει μεγάλο αριθμό πολιτιστικών εκδηλώσεων ποικίλης θεματολογίας καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, μερικές από τις οποίες έχουν εξελιχθεί σε επιτυχημένους διαχρονικούς θεσμούς. Το φεστιβάλ Πηνειού καθώς και η ετήσια εμ ποροπανήγυρης αποτελούν ίσως τα σημαντικότερα γεγονότα για την πόλη, στα οποία συμμετέχει η μεγαλύτερη μερίδα πολιτών. Πλήθος άλλων εκδηλώσεων λαμβάνουν χώρα σε μηνιαία βάση προσφέροντας συνεχείς ευκαιρίες για διασκέδαση και ψυχαγωγία. Παρά όμως το μεγάλο αριθμό δραστηριοτήτων που προσφέρονται, παρατηρείται ότι τις περισσότερες φορές οι εκδηλώσεις αυτές απευθύνονται σε ομάδες πολιτών με συγκεκριμένα ενδιαφέροντα. Κατά κύριο λόγο, το απευθυνόμενο κοινό του μεγαλύτερου αριθμού εκδηλώσεων διαμορφώνουν οι οικογένειες με παιδιά ενώ εκδηλώσεις κλασικών τεχνών δεν απολαμβάνουν ιδιαίτερης επιτυχίας. Τέλος, σημειώνεται ότι μικρός είναι ο αριθμός των γεγονότων που διοργανώνονται για πρώτη φορά στη πόλη είτε επιχειρούν να προσεγγίσουν μία διαφορετική πολιτιστική πτυχή. Στο ευρύτερο αυτό πλαίσιο, διαπιστώνεται ότι ενισχύεται η ενδοστρέφεια των κοινωνικών ομάδων και περιορίζεται η επιτυχία των γεγονότων.

Πρόγραμμα Συμμετοχικού Σχεδιασμού

Η παραπάνω περιγραφή επιχειρεί να παρουσιάσει συνοπτικά την πόλη της Λάρισας και την καθημερινότητα της αλλά και να σκιαγραφήσει το πολιτιστικό της τοπίο όπως έχει διαμορφωθεί από προσωπική παρατήρηση ως κάτοικος της πόλης. Τα παραπάνω συνθέτουν και τους λόγους που επιλέχθηκε η πόλη της Λάρισας ως πεδίο μελέτης και εφαρμογής μίας πρότασης καινοτόμου προγράμματος συμμετοχικού σχεδιασμού. Οι έντονες αντιθέσεις που χαρακτηρίζουν το πολιτιστικό της προσκήνιο, με τον συγκερασμό των αρχαιοελληνικών μνημείων με τα σύγχρονα λαϊκά πολιτιστικά στοιχεία και την σχεδόν αποκλειστική παρουσία αυτών στη πόλη έχουν διαμορφώσει ένα περιβάλλον στο οποίο πρόκληση αποτελεί η ένταξη εναλλακτικών πολιτιστικών μορφών και η αντιπροσώπευση αυτών εντός του αστικού της ιστού. Ακόμα η αυξημένη κινητικότητα στο κέντρο της πόλης και το γεγονός ότι μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού είναι νεαρής ηλικίας θεωρείται ότι θα ευνοήσουν τις διαδικασίες και θα θέσουν τις βάσεις για την καθιέρωση ενός νέου, καινοτόμου θεσμού.

Η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων αναφορικά με τα πολιτιστικά και ψυχαγωγικά τους ενδιαφέροντα είναι εμφανής. Μολονότι, πραγματοποιούνται ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις, η απουσία αλληλεπίδρασης μεταξύ των φορέων διοργάνωσης έχει ως αποτέλεσμα έντονη εσωστρέφεια και περιορισμένη εμπέδωση των δραστηριοτήτων αυτών. Στην πόλη εκτός από το μεγάλο αριθμό πολιτιστικών συλλόγων δραστηριοποιούνται και ορισμένες καλλιτεχνικές ομάδες εναλλακτικών πολιτιστικών ενδιαφερόντων, οι οποίες εκπροσωπούν μία διαφορετική πτυχή της σύγχρονης νεανικής κουλτούρας. Το αποτύπωμα τους στην εικόνα της πόλης και στο πολιτιστικό της προσκήνιο είναι ακόμα αχνό όμως θεωρείται ότι η ανάπτυξη της δράσης συμμετοχικού σχεδιασμού θα τους προσφέρει το βήμα και την δυνατότητα να εκφραστούν και να μοιραστούν με το ευρύτερο κοινό τα ενδιαφέροντα τους.

Στόχος της μελέτης και ανάπτυξης μίας εκδήλωσης με συμμετοχικές διαδικασίες είναι η καλλιέργεια πρόσφορου εδάφους για τη συνεργασία όλων των διαφορετικών πολιτιστικών φορέων που δραστηριοποιούνται στη πόλη καθώς και των πληθυσμιακών ομάδων που τις εκπροσωπούν. Για την επίτευξη του, συνεπώς, προτείνεται η ανάπτυξη ενός ειδικού γεγονότος με σκοπό τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των ομάδων που απαρτίζουν την κοινωνία της Λάρισας. Τόσο η διοργάνωση όσο και οι δράσεις του γεγονότος θα βασίζονται στην συνεργασία και στην από κοινού προσπάθεια των φορέων που θα συμμετέχουν αλλά και στο σύνολο των πολιτών, οι οποίοι θα κληθούν να αποτελέσουν μέρος αυτής της δράσης. Στο εν λόγω έργο, τα διαφορετικά πολιτιστικά ενδιαφέροντα και οι ψυχαγωγικές προτιμήσεις αντί να αποτελούν αφορμή διαχωρισμού θα λειτουργήσουν ως συνδετικός κρίκος για την διοργάνωση μίας κοινωφελούς εκδήλωσης.

Πρωταρχικός σκοπός της εκδήλωσης που θα αναπτυχθεί είναι η ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής στη πόλη αλλά και η ενθάρρυνση για αλληλεπίδραση και συνεργασία των διαφορετικών πολιτιστικών ομάδων που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή. Η ανάπτυξη καινοτόμων πολιτιστικών δραστηριοτήτων στην επαρχεία δύναται να προσελκύσουν το ενδιαφέρον του κοινού και να συμβάλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη

της περιοχής όσον αφορά τους τομείς του πολιτισμού, της τοπικής οικονομίας αλλά και του τουρισμού. Για το λόγο αυτό, η ένταξη της δράσης του συμμετοχικού σχεδιασμού σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό είτε αναπτυξιακό πρόγραμμα για την πόλη θεωρείται χρήσιμο.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εργασίας ως περιοχή ανάπτυξη της δράσης έχει επιλεγεί η πόλη της Λάρισας. Συνεπώς όλες οι αναφορές σχετικά με τις διαφορετικές πτυχές του προγράμματος που παρουσιάζεται στη συνέχεια θα είναι προσαρμοσμένες και θα αναφέρονται συγκεκριμένα στην θεσσαλική πρωτεύουσα. Η πρόταση που παρουσιάζεται απαιτεί περαιτέρω μελέτη και διερεύνηση ως προς τον τρόπο οργάνωσης και υλοποίησης της, έργο ξεπερνά τα όρια της συγκεκριμένης εργασίας.

(σύν)ΟΛΩΝ

Το (σύν)ΟΛΩΝ είναι ένα πρόγραμμα δράσεων ψυχαγωγικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα, το οποίο μέσω διαδικασιών συμμετοχικού σχεδιασμού στοχεύει στην ενδυνάμωση των ανθρώπινων σχέσεων και της συνεργασίας των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων εντός του αστικού ιστού. Το (σύν)ΟΛΩΝ είναι μια δράση ανοιχτή προς οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο πολίτη ή φορέα, ο οποίος είναι πρόθυμος να συνεργαστεί και να δραστηριοποιηθεί δημιουργήσει για την επίτευξη ενός κοινωφελούς στόχου.

Εικόνα 15 : Ενδεικτικό Λογότυπο

Το πρόγραμμα αποσκοπεί μέσω της συνεργασίας στη διοργάνωση μεμονωμένων εκδηλώσεων ή ειδικών γεγονότων, τα οποία θα σχεδιάζονται, διοργανώνονται και πραγματοποιούνται από τους κατοίκους της περιοχής και απευθύνονται στο σύνολο της τοπικής κοινωνίας. Οι βασικοί άξονες δραστηριοποίησης διαμορφώνονται ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας χωρίς να τίθενται περιορισμοί.

Συμμετέχοντες

Στόχος της δράσης είναι να προσελκύσει το ενδιαφέρον όλων των πολιτών ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, μορφωτικού επιπέδου και πολιτιστικών ή ψυχαγωγικών

ενδιαφερόντων. Οι διαφορετικές πολιτιστικές ομάδες και φορείς καθώς και όλοι οι πολίτες θα είναι ευπρόσδεκτοι να συμμετέχουν τόσο στις δράσεις κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ όσο και στις διαδικασίες διοργάνωσης του. Με ανοιχτό κάλεσμα που θα πραγματοποιείται από τα τοπικά μέσα ενημέρωσης, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, την παρουσία ενημερωτικού υλικού καθώς και με μικρής έκτασης εκδηλώσεις που θα πραγματοποιούνται σε διαφορετικά σημεία της πόλης, η τοπική κοινωνία θα παρακινείται για συμμετοχή στις δράσεις.

Καθώς το πρόγραμμα θα υποστηρίζεται από διαφορετικές πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης όσοι επιθυμούν να συμμετέχουν στη διαμόρφωση της εκδήλωσης θα έχουν τη δυνατότητα να ενημερώνονται αλλά και να συμμετέχουν ηλεκτρονικά. Η χρήση του διαδικτύου θεωρείται και αυτή μία ενδεδειγμένη πρακτική κοινωνικής συμμετοχής (Brabham, 2009), η οποία δίνει την δυνατότητα σε μεγαλύτερη μερίδα πληθυσμού να συμμετέχει στην λήψη κοινοτικών αποφάσεων χωρίς να είναι απαραίτητη η φυσική τους παρουσία. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, οι συνεδριάσεις της ομάδας διοργάνωσης θα καταγράφονται και θα κοινοποιούνται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ακόμα σε περίπτωση που τίθεται θέμα λήψης αποφάσεων αναφορικά με το γεγονός, θα πραγματοποιούνται διαδικτυακές ψηφοφορίες και διαβουλεύσεις.

Ακόμα, η στήριξη και η συνεργασία με τις δημοτικές αρχές και τους τοπικούς φορείς θεωρείται απαραίτητη για την διεξαγωγή του εγχειρήματος. Πιο συγκεκριμένα, η αιγίδα και η στήριξη του Δήμου Λαρισαίων θεωρείται ότι θα προσφέρει σημαντικά προνόμια για την πραγματοποίηση του προγράμματος υποστηρίζοντας οικονομικά είτε και υλικοτεχνικά τις δράσεις. Οι επαφές και οι συνεργασίες που δύναται να εξασφαλίσουν οι δημοτικές αρχές θεωρείται ότι θα συμβάλουν καταλυτικά στη εξέλιξη του γεγονότος προσφέροντας βήμα για νέες, καινοτόμες δράσεις. Η εν λόγω εκδήλωση μπορεί να εμπλουτίσει το πρόγραμμα δράσεων του δήμου και να αποτελέσει μέρος της τοπικής πολιτιστικής πολιτικής, ως μέρος του σχεδίου μάρκετινγκ για την πόλη (<http://www.larissa-dimos.gr/el/o-dimos/stratigikos-sxediasmos-dimou/item/54-stratigiko-sxedio-marketing>). Επίσης, η υποστήριξη των τοπικών επιχειρήσεων θα προσφέρει περαιτέρω πόρους στη διοργάνωση και θα συμβάλει στη προώθηση και την ανάδειξη της τοπικής αγοράς. Στόχος της δράσης είναι να καλλιεργήσει κλίμα συνεργασίας και αλληλοβοήθειας μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων συνεπώς η από κοινού διοργάνωση αποτελεί συστατικό στοιχείο για την επιτυχία της.

Χρονοδιάγραμμα

Το χρονικό διάστημα που υπολογίζεται ότι απαιτείται για να σχεδιαστεί και να διοργανωθεί ένα φεστιβάλ με διαδικασίες συμμετοχικού σχεδιασμού είναι τέσσερις έως έξι μήνες, χρόνος που ποικίλει ανάλογα με τις δράσεις που θα προγραμματιστούν, την προσπάθεια που απαιτείται για την υλοποίησή τους, τον αριθμό των συμμετεχόντων μελών καθώς και την στήριξη που θα λάβει το πρόγραμμα από τις τοπικές αρχές. Διαρθρωμένο σε εβδομαδιαίες συναντήσεις το (σύν)ΟΛΩΝ στοχεύει στη πραγματοποίηση ενός ειδικού γεγονότος, το οποίο θα δίνει την ευκαιρία στη τοπική κοινότητα να δημιουργήσει ένα ειδικό γεγονός προσαρμοσμένο τις ανάγκες της.

Για να στεφθεί με επιτυχία το εν λόγω εγχείρημα απαραίτητη θεωρείται η δέσμευση των συμμετεχόντων για τη τακτική τους παρουσία στις συναντήσεις αλλά και για την ολοκλήρωση των καθηκόντων που αναλαμβάνουν. Η περιστασιακή συμμετοχή σε συναντήσεις και η συγκυριακή βοήθεια που ενδέχεται να παρουσιαστεί είναι εξίσου σημαντική όμως δεν δύναται να αποτελέσει θεμέλιο λίθο για την ολοκλήρωση της δράσης. Εάν κριθεί απαραίτητο ο αριθμός των συναντήσεων μπορεί να αυξηθεί, δημιουργώντας εκ νέου το πρόγραμμα συναντήσεων, το οποίο θα ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα στην περίπτωση.

Από το σύνολο των συναντήσεων, οι εισαγωγικές θεωρούνται εξαιρετικά σημαντικές για την επιτυχία του προγράμματος καθώς τίθενται οι βασικές αρχές λειτουργίας και χτίζονται οι σχέσεις εντός της ομάδας. Η εξοικείωση μεταξύ των μελών της ομάδας μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους όπως ομαδικές δραστηριότητες, παιχνίδια και ασκήσεις, τα οποία θα ενθαρρύνουν την αλληλεπίδραση των μελών και θα θέσουν τις βάσεις για μία αρμονική και αποτελεσματική συνεργασία. Τις επόμενες εβδομάδες πραγματοποιείται ο προγραμματισμός της εκδήλωσης καθώς και ο καθορισμός των δράσεων που θα λάβουν χώρα. Οι συμμετέχοντες χωρισμένοι σε υποομάδες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα τους θα αναλάβουν τη εκπόνηση διαφορετικών πτυχών της εκδήλωσης. Οι ενέργειες που θα πραγματοποιούνται, θα παρουσιάζονται και θα εγκρίνονται από το σύνολο της ομάδας πριν την ανάπτυξη τους.

Η άμεση και αποτελεσματική επικοινωνία αποτελούν θεμελιώδεις αρχές λειτουργίας των ομάδων συνεπώς η χρήση εργαλείων που θα διευκολύνουν τις διαδικασίες αυτές κρίνονται απαραίτητες. Μία μέθοδος, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ομαδική λήψη αποφάσεων, όπως αναφέρουν οι Liedtka et al (2017) κατά τη διαδικασία σχεδιασμού είναι η "προσέγγιση των τεσσάρων ερωτημάτων" ("Four-question design thinking approach"). Το συγκεκριμένο εργαλείο βοηθάει στην δημιουργική επίλυση προβλημάτων με την απάντηση σε τέσσερα απλά ερωτήματα: Τι είναι; Τι θα γινόταν εάν; Τι εντυπωσιάζει; Τι λειτουργεί;

Εικόνα 16 :Η σχεδιαστική προσέγγιση των τεσσάρων ερωτημάτων

(Πηγή: Liedtka, et al, 2017)

Στην αρχική φάση που περιγράφεται από τη φράση "τι είναι;" συγκεντρώνονται πληροφορίες για το περιβάλλον εφαρμογής, την τοπική κοινωνία, τα ενδιαφερόμενα μέλη καθώς και τα οφέλη και τις απαιτήσεις που έχουν οι άμεσα εμπλεκόμενοι. Τα δεδομένα που συλλέγονται οδηγούν στον καθορισμό των προδιαγραφών για την ανάπτυξης του έργου. Η δεύτερη φάση του ερωτήματος "Τι θα γινόταν εάν;" εισάγει τη διαδικασία του ιδεασμού

και του εντοπισμού ευκαιριών. Χωρίς κανένα περιορισμό, αρχίζει ο ιδεασμός είτε και η παραγωγή ολοκληρωμένων λύσεων για τη δημ. ιουργία ενός συνόλου ιδεών που ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές που έχουν τεθεί. Η απάντηση στην ερώτηση “Τι εντυπωσιάζει;” συνοψίζεται στην λεπτομερή ανάπτυξη των λύσεων, οι οποίες ανταποκρίνονται αποτελεσματικότερα στις προδιαγραφές. Τέλος, αξιολογούνται οι ιδέες που έχουν επιλεγεί ως καταλληλότερες καθώς και ο τρόπος εφαρμογής και υλοποίησης της τους. Τα σχόλια και οι παρατηρήσεις που διατυπώνονται από το ενδιαφερόμενο περιβάλλον λειτουργούν ως κατευθυντήριες γραμμές ώστε να ξεκινήσει η διαδικασία υλοποίησης.

Χρησιμοποιώντας μεθόδους και εργαλεία συμμετοχικής λήψης αποφάσεων και σχεδίασης, αντίστοιχα με αυτά που αναφέρθηκαν στη προηγούμενη ενότητα δομείται το υπο σχεδίαση ειδικό γεγονός. Εφόσον αποφασιστούν οι δράσεις που θα πραγματοποιηθούν, η κάθε υπο- ομάδα αναλαμβάνει τη διεκπεραίωση των αντίστοιχων ενεργειών για την υλοποίησή τους, ορίζοντας ταυτόχρονα ένα χρονοδιάγραμμα για την παρακολούθηση της εξέλιξής τους. Σε τακτά χρονικά διαστήματα απαραίτητη κρίνεται η επικοινωνία με το σύνολο της ομάδας σχετικά με τις ενέργειες που πραγματοποιούνται για τόσο για την αξιολόγηση της πορείας των διαδικασιών όσο και για την ανατροφοδότησή τους. Η διαδικασία αυτή θα ωφελήσει, επίσης, στην συνεχή επίβλεψη των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται με αποτέλεσμα προβλήματα που πιθανώς προκύψουν να αντιμετωπίζονται άμεσα.

Η διαδικασία σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων θα καταγράφεται και ψηφιακά ώστε να παρουσιάζεται επίσης μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Με αυτό τον τρόπο, το σύνολο της κοινωνίας θα ενημερώνεται για την πορεία της εκδήλωσης ενώ θα δίνεται και η δυνατότητα σε όποιον επιθυμεί να συμμετέχει διαδικτυακά.

Τόπος διεξαγωγής

Επιδίωξη του προγράμματος είναι το ειδικό γεγονός που θα πραγματοποιηθεί να διεξαχθεί σε ανοιχτό δημ. όσιο χώρο ώστε να είναι ελεύθερα προσβάσιμο σε όλους επιθυμούν να συμμετέχουν. Αφετέρου, η παρουσίαση των δράσεων αλλά και τις γενικότερης δραστηριότητα του προγράμματος στο σύνολο της κοινωνίας θα συμβάλει καταλυτικά στη στήριξη και ανάπτυξη του. Αναφερόμενοι πιο συγκεκριμένα στη πόλη της Λάρισας, οι χώροι που προτείνονται για την πραγματοποίησή του φεστιβάλ ώστε να πληρούνται οι παραπάνω στόχοι είναι τμήμα του πεζοδρομημένου κέντρου της πόλης ή του λόφου του Φρουρίου και το πάρκο Αλκαζάρ. Φυσικά υπάρχει πλήθος εναλλακτικών επιλογών, οι οποίες θεωρείται ότι μπορούν να φιλοξενήσουν εξίσου επιτυχημένα τη διοργάνωση όμως οι περιοχές που προτείνονται και αναλύονται στη συνέχεια, θεωρείται ότι έχουν να προσφέρουν στοιχεία καινοτομίας στη διοργάνωση.

Το πεζοδρομημένο κέντρο της πόλης, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως χώρος διεξαγωγής φεστιβαλικών δράσεων καθώς θεωρείται ότι η τοπική κοινωνία θα μπορέσει να συμμετέχει στις δράσεις και να οικειοποιηθεί ευκολότερα μία εκδήλωση που πραγματοποιείται στο πυρήνα του αστικού της ιστού. Η σύνδεση της εκδήλωσης με τα αρχαιολογικά στοιχεία της πόλης αλλά και την έντονη καθημερινότητα που τη

χαρακτηρίζει, θα προσδώσει στο γεγονός έντονο το στοιχείο της τοπικότητας ενώ ταυτόχρονα θα εξασφαλίσει και μεγάλο αριθμό επισκεπτών στις δράσεις. Ένα πολιτιστικό, ψυχαγωγικό και επιμορφωτικό φεστιβάλ που λαμβάνει χώρα στους πολύβουους πεζοδρόμους με την υποστήριξη των τοπικών επιχειρήσεων θεωρείται ότι θα καταφέρει να τραβήξει το ενδιαφέρον της κοινωνίας.

Εικόνα 17: Η κεντρική πλατεία της Λάρισσας Εικόνα 18: Το πάρκο Αλκαζάρ

(Πηγή: <http://www.larissa-dimos.gr>)

Το πάρκο Αλκαζάρ, αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους χώρους πρασίνου στο κέντρο της πόλης, το οποίο αφενός είναι εύκολα προσβάσιμο στο κοινό αφετέρου διαθέτει μεγάλη έκταση ελεύθερου χώρου προς δραστηριοποίηση. Παρόλα αυτά, η πραγματοποίηση του φεστιβάλ στον ανοιχτό χώρο του πάρκου αναδύει ορισμένα προβλήματα σχετικά με τις υπάρχουσες υποδομές για τη φιλοξενία της εκδήλωσης. Η προσωρινή εγκατάσταση χώρων και εξοπλισμού θεωρείται απαραίτητη ενώ η μεγάλη έκταση του πάρκου ενδέχεται να λειτουργήσει αρνητικά, αναφορικά με τη συνοχή των επισκεπτών και τη διατήρηση του κλίματος συλλογικότητας του επιδιώκει να δημιουργήσει το φεστιβάλ. Επίσης, παρά το γεγονός, ότι το πάρκο τοποθετείται στο κέντρο της πόλης, δεν αποτελεί κομβικό της σημείο, το γεγονός αυτό θεωρείται ότι θα περιορίσει τη ροή του κόσμου, οι οποίοι θα πρέπει να επισκεφτούν ηθελημένα το πάρκο για να συμμετάσχουν στις εκδηλώσεις. Το γεγονός αυτό δεν συγκαταλέγεται απαραίτητα στα μειονεκτήματα του χώρου, όμως σε περίπτωση που επιλεγεί ως τόπος διεξαγωγής της εκδήλωσης θα πρέπει να πραγματοποιηθούν επιπλέον ενέργειες προώθησης του φεστιβάλ και των δράσεων που θα πραγματοποιηθούν.

Δράσεις

Μέσα από τις δράσεις του, το (σύν)ΟΛΩΝ φιλοδοξεί να προσφέρει ένα φιλικό, πολυποίκιλο και καινοτόμο περιβάλλον ιδεασμού και δραστηριοποίησης. Η διοργάνωση συλλογικών δράσεων, πολιτιστικών εκδηλώσεων, συναυλιών, εκθέσεων, συζητήσεων, workshops ή οποιαδήποτε άλλων δράσεων προταθούν από τους συμμετέχοντες αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της συνεργασίας και της συλλογικότητας εντός της

κοινωνίας. Για το λόγο αυτό, οι δράσεις θα πραγματοποιούνται με την ελεύθερη συμμετοχή οποιαδήποτε ενδιαφερόμενου, ο οποίος μπορεί να λάβει το ρόλο του διοργανωτή, του εισηγητή, του εκπαιδευτή, του καλλιτέχνη ή του επισκέπτη. Κατηγοριοποιώντας τις δράσεις ανάλογα με τον τρόπο που θα επιλέξουν να συνεισφέρουν στο γεγονός οι συμμετέχοντες, προκύπτουν τρεις διακριτές ομάδες δραστηριοτήτων. Οι συλλογικές δράσεις, οι οποίες βασίζονται στη συμβολή του κοινού για την διεκπεραίωση τους, η διδασκαλία εργαστηρίων από τους συμμετέχοντες και η φιλοξενία επαγγελματιών για την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων είτε καλλιτεχνικών εκδηλώσεων.

Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη ομάδα δράσεων μπορεί να λάβει χώρα με δύο τρόπους. Με την συμμετοχή των πολιτών για την από κοινού ολοκλήρωση ενός κοινωφελούς έργου ή δράσης όπως η ανάπλαση ενός τμήματος της πόλης ή κάποιου δημόσιου χώρου, η προετοιμασία ενός συλλογικού γεύματος είτε η διοργάνωση ανοιχτής αγοράς όπου οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να μοιραστούν, να εκθέσουν είτε να εμπορευτούν προϊόντα και αντικείμενα που κατασκευάζουν οι ίδιοι. Η δεύτερη κατηγορία δράσεων περιλαμβάνει τη προσφορά γνώσεων ή δεξιοτήτων ενός συμμετέχοντα με τη μορφή εργαστηρίου είτε ομιλίας. Σημαντικός αριθμός ατόμων ασχολείται ερασιτεχνικά με καλλιτεχνικές, ψυχαγωγικές είτε επιμορφωτικές δραστηριότητες, οι οποίες παρουσιάζουν ενδιαφέρον για μεγάλη μερίδα ανθρώπων. Η διοργάνωση δράσεων για το μίρασμα των γνώσεων τους με την κοινωνία και τη παραγωγή ενός συλλογικού αποτελέσματος, το οποίο μπορεί να παρουσιαστεί στα πλαίσια του φεστιβάλ θα δώσει την ευκαιρία σε ακόμα μεγαλύτερη μερίδα ανθρώπων να συμμετέχουν στις δραστηριότητες και να καλύψει δημιουργικά το χρόνο τους. Τέλος, η τρίτη κατηγορία δραστηριοτήτων περιλαμβάνει την διοργάνωση καλλιτεχνικών, επιμορφωτικών, ψυχαγωγικών και εκπαιδευτικών εκδηλώσεων, ομιλιών και εργαστηρίων από ειδικούς και επαγγελματίες. Η συμμετοχή καταξιωμένων επαγγελματιών θα προσδώσει κύρος και δημοσιότητα στην εκδήλωση, προσελκύνοντας περαιτέρω το ενδιαφέρον του κοινού. Παρόλα αυτά, τέτοιου είδους ενέργειες ενδέχεται να αυξήσουν σημαντικά το κόστος διεξαγωγής. Σε περίπτωση που θεωρείται ότι το κόστος είναι διαχειρήσιμο, θα δημιουργηθεί μια ενδιαφέρουσα σύσταση εκδήλωση όπου η επαγγελματική και η εμπειρική γνώση θα συνυπάρχουν.

Κόστος

Στόχος του προγράμματος είναι να διατηρήσει χαμηλό το κόστος διεξαγωγής, βασίζοντας τη πραγματοποίησή της, στην ελεύθερη συμμετοχή και συνεισφορά του κοινού. Ο λόγος που επιλέγεται μία τέτοιου είδους προσέγγιση είναι η εξοικείωση της τοπικής κοινωνίας με έννοιες όπως η ανταλλαγή, η επανάχρηση, η συλλογικότητα, η συνεργασία αλλά και η ανάπτυξη ενός ειδικού γεγονότος βασισμένου στη κοινωνική προσφορά. Παρόλα αυτά, ο καθορισμός οικονομικού προϋπολογισμού και εκτίμησης των απαιτούμενων αναγκών διεξαγωγής του φεστιβάλ κρίνεται απαραίτητη.

Το ύψος του απαιτούμενου κεφαλαίου θεωρείται ότι δεν μπορεί να εκτιμηθεί εκ των προτέρων και να παρουσιαστεί αναλυτικά, χωρίς να έχουν αποφασιστεί ποιες δράσεις θα πραγματοποιηθούν, σε ποιο μέρος και ποιοι θα τις πραγματοποιήσουν. Όμως υφίστανται ορισμένες ανάγκες και πάγια έξοδα, ανεξάρτητα από αυτά των δράσεων, η κάλυψη των

οποίων θα συμβάλει καθοριστικά στην διεξαγωγή του προγράμματος. Παραδείγματος χάρη, πολύ σημαντική είναι η εξασφάλιση χώρου για την πραγματοποίηση των συναντήσεων της διοργανώτριας ομάδας. Ο χώρος αυτός θα αποτελεί τη βάση της ομάδας καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος και θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει μεγάλο αριθμό ατόμων. Επίσης, ανάγκες για υλικοτεχνικό εξοπλισμό, προώθηση, ανθρώπινο δυναμικό με εξειδικευμένες γνώσεις και άλλες τεχνικές υπηρεσίες αναγνωρίζονται εκ των προτέρων, συνεπώς η στήριξη των τοπικών αρχών και επιχειρήσεων θεωρείται ότι θα συμβάλει καθοριστικά στην κάλυψη τους. Οι παραπάνω αναφορές αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα αναγκών και όχι προαπαιτούμενος προδιαγραφές για την ανάπτυξη των δράσεων. Επιδίωξη του προγράμματος δεν είναι να αναπτύξει μία οικονομική λύση διοργάνωσης γεγονότων αλλά να παρουσιάσει στη κοινωνία τρόπους συνεργασίας για την ανάπτυξη συλλογικών αποτελεσμάτων.

Συμπεράσματα

Τα ειδικά γεγονότα έχουν αναπτυχθεί παράλληλα με τις πόλεις αποτελώντας αναπόσπαστο κομμάτι της αστικής ζωής. Με το πέρασμα του χρόνου παρατηρείται η εξέλιξή τους σε σημαντικά οικονομικά, πολιτιστικά και κοινωνικά φαινόμενα με υψηλό επίπεδο επαγγελματισμού να χαρακτηρίζει την διαδικασία διοργάνωσής τους. Οι στόχοι που θέτονται από μία διοργάνωση ξεπερνούν πλέον τα όρια της διασκέδασης και της ψυχαγωγίας αποσκοπώντας μεταξύ άλλων στην επίτευξη ευρύτερων αναπτυξιακών έργων. Καθώς αυξάνεται το φάσμα των λειτουργιών τους, τα γεγονότα καθίστανται ολοένα και πιο πολύπλοκα αποτελώντας χώρους συνάντησης και δημιουργικής παραγωγής καθώς και παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής, δημιουργίας ταυτότητας, ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και δικτύωσης. Μία ευρέως διαδεδομένη μορφή ειδικών γεγονότων είναι τα φεστιβάλ, τα οποία διοργανώνονται πλέον εκτενώς. Το εύρος του προγράμματος δράσεων, της θεματολογίας αλλά και του απευθυνόμενου κοινού των γεγονότων αυτών, τα έχει καταστήσει ιδιαίτερα δημοφιλή συνδυάζοντας την ψυχαγωγία με τομείς όπως ο πολιτισμός. Ο προσανατολισμός και οι στόχοι που θέτει ένα φεστιβάλ και κατ'επέκταση ένα ειδικό γεγονός ποικίλουν, όμως στις περισσότερες περιπτώσεις θεωρείται ότι ο τόπος διεξαγωγής και η τοπική κοινωνία δύναται να ωφεληθούν πολύπλευρα από τη διοργάνωση τέτοιων γεγονότων.

Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους που κάθε γεγονός θα πρέπει να εστιάσει είναι η ανάπτυξη μίας κοινωφελούς σχέσης με την κοινωνία που το φιλοξενεί. Η συμμετοχή των κατοίκων μίας περιοχής σε ζητήματα τοπικής ανάπτυξης δεν αποτελεί νέο φαινόμενο όμως η εφαρμογή της έχει αρχίσει να γίνεται εκτενέστερη τα τελευταία χρόνια. Η αξιοποίηση των γνώσεων της κοινής γνώμης αλλά και η συμβολή της στην ανάπτυξη κοινωφελών έργων χρησιμοποιείται σε αρκετές περιπτώσεις πλέον με αξιοσημείωτα αποτελέσματα. Ο πολιτισμός αποτελεί και αυτός έναν τομέα όπου ο συμμετοχικός σχεδιασμός μπορεί να έχει εφαρμογή, με σημαντικά έργα να έχουν λάβει χώρα με σιγμή. Παρόλο που στη χώρα μας δεν μετρούνται αρκετά παραδείγματα, θεωρείται ότι υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης και αξιοποίησης τέτοιων της μεθόδων. Για το λόγο αυτό, η εν λόγω εργασία εστίασε στη μελέτη του συμμετοχικού σχεδιασμού πως εργαλείο ανάπτυξης ειδικών γεγονότων τοπικής εμβέλειας, αναπτύσσοντας πρόταση για την διοργάνωση ενός πολιτιστικού φεστιβάλ στη πόλη της Λάρισας. Το (συν)ΟΛΩΝ βασισμένο στις αρχές του συμμετοχικού σχεδιασμού, στοχεύει στην συνεργασία των κατοίκων για την ανάπτυξη ποικίλων πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Η περιγραφή του φεστιβάλ όπως αναφέρεται στην προηγούμενη ενότητα επιχειρεί να καλύψει τις βασικές πτυχές ενός ειδικού γεγονότος, όπως το πρόγραμμα δράσεων, το απευθυνόμενο κοινό, τον τόπο και κόστος διεξαγωγής, καθώς και τις αρχές διοργάνωσης του όμως θεωρείται ότι περαιτέρω έρευνα είναι απαραίτητη για την σύνταξη μίας ολοκληρωμένης πρότασης. Πιο συγκεκριμένα, περαιτέρω έρευνα θεωρείται απαραίτητη για τον καθορισμό και την ανεύρεση συνεργατών, οργανισμών, τοπικών φορέων και επιχειρήσεων, οι οποίοι δύνανται να στηρίξουν και να συμβάλουν στη διοργάνωση. Εξίσου απαραίτητη κρίνεται η αναλυτική οργάνωση του προγράμματος, η οποία ενδεικτικά

περιλαμβάνει τη συγκεκριμενοποίηση των στόχων, τη σύνταξη χρονοδιαγράμματος, την ανεύρεση του καταλληλότερου τρόπου γνωστοποίησης και προσέλκυσης συμμετεχόντων καθώς και την αναλυτική σχεδίαση του τρόπου διεξαγωγής των συναντήσεων. Από τη στιγμή που το πρόγραμμα πάρει την τελική του μορφή, ιδιαίτερης σημασίας κρίνεται η πρωτοτυποποίηση του. Καθώς δεν έχει πραγματοποιηθεί ανάλογο πρόγραμμα στο παρελθόν, το επίπεδο αποδοχής από τη τοπική κοινωνία θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο για την πραγματοποίηση του. Με αυτό τον τρόπο, αφενός θα διαμορφωθεί μία αρχική εικόνα για την έκβαση του εγχειρήματος, αφετέρου θα συλλεχθούν πληροφορίες που θα συμβάλουν στην διόρθωση, εξέλιξη ή αλλαγή πτυχών του προγράμματος.

Καθώς το εν λόγω πρόγραμμα βασίζεται στη συνεργασία ανθρώπων διαφορετικών ηλικιών, πολιτιστικών ενδιαφερόντων και γνώσεων θεωρείται ότι είναι μία δυναμικά μεταβαλλόμενη διαδικασία, η οποία δεν μπορεί να βασίζεται σε αυστηρά καθορισμένους κανόνες. Θέτοντας ως βασικό στόχο την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των κατοίκων, το εν λόγω φεστιβάλ αρχικά δίνει έμφαση στη διαδικασία ανάπτυξης και όχι στο τελικό αποτέλεσμα. Όμως, όπως αποδεικνύεται από τη διεθνή εμπειρία, η οικειοποίηση του από την τοπική κοινωνία, οδηγεί στην ανάπτυξη μίας μορφής δέσμευσης προς τη διοργάνωση και στην προσπάθεια για συνεχή βελτίωση του τελικού αποτελέσματος. Το (συν)ΟΛΩΝ αναπτύχθηκε με απώτερο σκοπό να αποτελέσει ορόσημο για την εφαρμογή καινοτόμων πολιτιστικών πρακτικών στη ελληνική επαρχία αλλά και σημείο αναφοράς για την πόλη της Λάρισα.

- Καραχάλης Ν. (2010). Τα φεστιβάλ και τα ειδικά γεγονότα ως στοιχείο των στρατηγικών μάρκετινγκ πόλης στην Ελλάδα
- Παπαευθυμίου Κ. (2016). Σχεδίαση Υπηρεσιών: Διοργάνωση εναλλακτικών φεστιβάλ δράσεων Τέχνης του Δρόμου. Διπλωματική Εργασία. Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων. Πανεπιστήμιο Αιγίου.
- Allen J., O' Toole W., McDonnell I. and Harris R. (2008) Festival and special event management (4th edition). Australia: Milton Wiley.
- Akyildiz, M. & Argan, M. (2010). Factors of Leisure Experience:17(4), 385–389.
- Andersson, T. D. & Getz, D. (2008). Stakeholder Management Strategies of Festivals. *Journal of Convention & Event Tourism*, 9(3), 199–220.
- Arimond, G., Achenreiner, G., & Elfessi, A. (2003). An innovative approach to tourism market segmentation research: an applied study. *Journal of Hospitality & Leisure Marketing*, 10(3–4), 25–56.
- Batty, M., Desyllas, J., & Duxbury, E. (2003). The discrete dynamics of small-scale spatial events: Agent-based models of mobility in carnivals and street parades. *International Journal of Geographical Information Science*, 17(7), 673–697.
- Berridge, G. (2008). Designing event experiences. *Researchgate*, (2010), 273–288.
- Bevolo, M. (2015). The discourse of design as an asset for the city: from business innovation to vernacular event. In Richards, G., Lénia, M., Mein, K., Marques, L., & Mein, K. (2015). *Event Design: Social perspectives and practices*. New York. Routledge, pp. 65-77
- Boo, Soyoung & Busser, J. (2006). Impact analysis of a tourism festival on tourist destination images. *Event Management*, 9, 223–237.
- Brabham, D. C. (2009). CROWDSOURCING THE PUBLIC PARTICIPATION PROCESS FOR PLANNING PROJECTS, *PLANNING THEORY* 8(3), 242–262.
- Charles Arcodia PhD & Michelle Whitford PhD (2006) Festival Attendance and the Development of Social Capital, *Journal of Convention & Event Tourism*, 8:2, 1-18
- Cudny, W. (2016). *Festivalisation of Urban Spaces : Factors, Processes and Effects*. ed. Switzerland. Springer International Publishing Switzerland
- Crespi-Vallbona, M., & Richards, G. (2007). the Meaning of Cultural Festivals. *International Journal of Cultural Policy*, 13(1), 103–122.
- Crowther, P. & Orefice, C. (2015). Co- creative events: analysis and illustrations. In Richards, G., Lénia, M., Mein, K., Marques, L., & Mein, K. (2015). *Event Design: Social perspectives and practices*. New York. Routledge, pp. 122-136

- Cole, S. T., & Chancellor, H. C. (2009). Examining the festival attributes that impact visitor experience, satisfaction and re-visit intention. *Journal of Vacation Marketing*, 15(4), 323–333.
- De Liu, Y. (2015). Event-led strategy for cultural tourism development. *Disp*, 51(2), 28–40.
- Ekman A. K. (1999) The revival of cultural celebrations in regional Sweden. *Aspects of tradition and transition. Sociologia Ruralis*. 39 (3). Pg. 280-293.
- Ehn, P. (2008). Participation in design things. *Conference on Participatory Design*, 92–101.
- Getz D. (1997) *Event management and event tourism*. New York · Sydney · Tokyo: Cognizant Communication Corporation.
- Getz, D (2008). Event tourism: Definition , evolution and research, *Tourism Management* 29, 403–428.
- Getz, D. (2009). Policy for sustainable and responsible festivals and events: Institutionalization of a new paradigm. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 1(1), 61–78.
- Gerritsen, D. & Van Olderen R. (2015). From visitor journey to event design. In Richards, G., Lénia, M., Mein, K., Marques, L., & Mein, K. (2015). *Event Design: Social perspectives and practices*. New York. Routledge, pp. 50-64
- Gibson, L., & Stevenson, D. (2004). Urban Space and the Uses of Culture. *International Journal of Cultural Policy*, 10(1), 1–4.
- Jackson, J., Houghton, M., Russell, R., & Triandos, P. (2005). Innovations in measuring economic impacts of regional festivals: A Do-it-Yourself kit. *Journal of Travel Research*, 43(4), 360–367.
- Johansson, M., & Kociatkiewicz, J. (2011). City festivals: Creativity and control in staged urban experiences. *European Urban and Regional Studies*, 18(4), 392–405.
- Konsola, D.& Karachalis, N. (2010). The creative potential of medium-sized and small Greek cities: reflections on contemporary cultural strategies. *Int. J. Sustainable Development*, Vol. 13, Nos. 1/2, pp.84–96.
- Liedtka, J., Salzman, R. & Azer, D. (2017). *Design Thinking for the greater good*. New York. Columbia University Press. pp. 3-23
- Lee, Y. (2008). Design participation tactics: the challenges and new roles for designers in the co-design process. *CoDesign*, 4(1), 31–50.
- Liu, Y., & Chen, C. (2007). The effects of festivals and special events on city image design. *Frontiers of Architecture and Civil Engineering in China*, 1(2), 255–259.
- Manthiou, A., Lee, S. (Ally), Tang, L. (Rebecca), & Chiang, L. (2014). The experience economy approach to festival marketing: Vivid memory and attendee loyalty. *Journal of Services Marketing*, 28(1), 22–35.
- Manzini, E., & Rizzo, F. (2011). Small projects/large changes: Participatory design as an open participated process. *CoDesign*, 7(3–4), 199–215.
- Moritz, S. (2005). Service Design. *The Health Service Journal*, 17(6), 442–51.

- Morgan, M. (2007). Festival spaces and the visitor experience. *Social and Cultural Change: Making Space(s) for Leisure and Tourism*, 113–130.
- Mercer, C. (2006). *Cultural Planning for Urban Development and Creative Cities*. Shanghai Cultural Planning Conference
- Miettinen, S., Valonen, A. & Markuksela, A. (2015). Service design methods in event design. In Richards, G., Lénia, M., Mein, K., Marques, L., & Mein, K. (2015). *Event Design: Social perspectives and practices*. New York. Routledge, pp. 25-36
- Ouwens, F. (2015). The role of imagineering as an event design strategy in the business event industry. In Richards, G., Lénia, M., Mein, K., Marques, L., & Mein, K. (2015). *Event Design: Social perspectives and practices*. New York. Routledge, pp. 37–49
- Quinn, B. (2010). Arts festivals, urban tourism and cultural policy. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 2(3), 264–279.
- Prentice, R., & Andersen, V. (2003). Festival as creative destination. *Annals of Tourism Research*, 30(1), 7–30.
- Richards, G., (2015). Imagineering events as interaction ritual chains. In Richards, G., Lénia, M., Mein, K., Marques, L., & Mein, K. (2015). *Event Design: Social perspectives and practices*. New York. Routledge, pp. 14-24
- Richards, G., & Palmer, R. (2010). *Eventful Cities: Cultural Management and Urban Regeneration*. UK: Elsevier Limited. pp1-92
- Robertson, M., Rogers, P., & Leask, A. (2009). Progressing socio-cultural impact evaluation for festivals. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 1(2), 156–169.
- Sanders, E. B.-N., & Stappers, P. J. (2008). Co-creation and the new landscapes of design. *CoDesign*, 4(1), 5–18.
- Simons, I. (2015). How to slay a dragon slowly: applying slow principles to event design. In Richards, G., Lénia, M., Mein, K., Marques, L., & Mein, K. (2015). *Event Design: Social perspectives and practices*. New York. Routledge, pp. 78-91
- Thorpe, A., & Gamman, L. (2011). Design with society: Why socially responsive design is good enough. *CoDesign*, 7(3–4), 217–230.
- Trono, A. & Rizzello, K. (2015). Designing events for socio-cultural impacts: the Holy Week in Puglia (Italy). In Richards, G., Lénia, M., Mein, K., Marques, L., & Mein, K. (2015). *Event Design: Social perspectives and practices*. New York. Routledge, pp. 92-108
- Zomerdijs, L. G., & Voss, C. A. (2010). *Service Design for Experience-Centric Services*. *Journal of Service Research*, 13(1), 67–82.
- Zorba, M. (2009) *Conceptualizing Greek cultural policy: the nondemocratization of public culture*, *International Journal of Cultural Policy*, 15:3, 245-259

Διαδικτυακές Πηγές

Ζερβού Ρ. (χωρίς ημ/νία). «Η λαϊκή κουλτούρα σε καιρούς κρίσης: Πολυπολιτισμικότητα και αυτοδιαχείριση στο καρναβάλι του Κεραμεικού». Online:

https://www.academia.edu/28538188/%CE%97_%CE%BB%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BB%CF%84%CE%BF%CF%8D%CF%81%CE%B1_%CF%83%CE%B5_%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%8D%CF%82_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7_%CF%83%CF%84%CE%BF_%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%BD%CE%B1%CE%B2%CE%AC%CE%BB%CE%B9_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%9A%CE%B5%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D [Accessed: 11/1/2019].

Klaic, D. (2006) 'Festival', in Lexicon, Performance Research. 4 (11) Pg. 54 -55. Online: <<http://studylib.net/doc/7730418/%E2%80%9Cfestival%E2%80%9D--in-lexicon--performance-research--4--11--2006...>> [Accessed: 6/8/2018].

Simon, N. (2010) The Participatory Museum. Online: <<http://www.participatorymuseum.org/>> [Accessed: 1/10/2018].

Όλο το Μεταξουργείο χόρεψε στους ρυθμούς του πιο πολύχρωμου και πολυπολιτισμικού καρναβαλιού (2013). elCulture.gr. online: <https://www.elculture.gr/blog/article/els-lewnidio/> [Accessed: 18/12/2018].

Ιστότοποι

<https://www.allaboutfestivals.gr>

<http://popaganda.gr/citylife/larizona-dream/>

<http://www.larissa-culturestories.gr/el/>

<http://www.larissa-dimos.gr>

<http://www.pazarilarissa.gr>

<https://metaxourgeio.wordpress.com/>

<http://www.draaksteken.nl/en/>

<https://www.grownyc.org/gardens/our-community-gardens>